

Hanneke Schavemaker
860203 732 050
Begeleider: Jelle Vervloet
SAL 80424
Januari 2009

Een analyse van
**The Permanent European Conference
for the Study of the Rural Landscape**

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Woord vooraf	3
Inleiding	4
1. Algemeen overzicht.....	5
2. De PECSRL.....	8
3. Een onderwerpanalyse van de conferenties	10
3.1 Alan Baker.....	10
3.2 Staffan Helmfrid.....	10
3.3 De onderwerpen	11
4. Conclusie.....	15
5. Werkproces.....	16
Nawoord	19
Bijlagen	20
Bijlage 1	20
Bijlage 2	21
Bijlage 3	23
Bijlage 4	28
Literatuur.....	48
Literatuur van de conferenties.....	48
Overige literatuur	49
Websites	50

Woord vooraf

In een tijd waarin ontwikkelingen erg snel gaan, waarin de wereld stukken kleiner is geworden en globalisering langzamerhand een bij ieder bekend begrip is, groeit bij veel mensen het historisch besef. Ook op het gebied van het landschap blijkt de geschiedenis van een gebied een grote bijdrage te leveren aan de identiteit van een bepaald land, regio of plaats. Vele verhalen blijken verborgen te liggen in het Europese landschap. Deze verhalen zijn van belang voor de huidige disciplines die zich met die samenleving bezig houden. De landschapsarchitectuur vormt hier geen uitzondering op. In mijn studie landschapsarchitectuur word ik regelmatig geconfronteerd met onderwijs waarin de geschiedenis van het landschap een belangrijke rol speelt.

Ondanks het feit dat historisch geografen en landschapsarchitecten vaak met elkaar in aanraking komen, staan mij, en vast samen met mij nog vele anderen, de ontwikkelingen die de (historische) geografie heeft ondergaan niet helder voor ogen. Jelle Vervloet, historisch geograaf aan de universiteit van Wageningen, maakte mij attent op een instelling die al vanaf de jaren vijftig bij elkaar komt en onderwerpen uit de historische geografie behandelt, namelijk de Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape. Deze instelling heeft door zijn lange bestaan al redelijk wat ontwikkelingen doorgemaakt. Aangezien deze instelling van origine bestaat uit historische geografen, gaf deze conferentie voor mij een mooie toegang tot de soms wel besloten wereld van de (historische) geografie.

Voor het vervaardigen van dit verslag heb ik heel wat literatuur moeten verzamelen. Helaas heb ik van enkele conferenties de bijbehorende literatuur niet kunnen bemachtigen. Wel wil ik Jelle Vervloet bedanken voor de boeken die hij mij geleend heeft en de begeleiding en geduld die hij heeft gehad.

Inleiding

De PECSRL is de afkorting van de *Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape*. Een lange naam voor een instelling met ondertussen een behoorlijk lange geschiedenis. Om de twee jaar wordt een congres georganiseerd over de ontwikkeling van het landelijk gebied van Europa. De inhoud van de gehouden bijeenkomsten is eerder geanalyseerd door de leden Alan Baker (1988) en Staffan Helmfrid (2002). Zij geven beiden op eigen wijze een globaal overzicht van de ontwikkelingen van de PECSRL.

Duidelijk uit deze analyses wordt dat de geografie en met name de historische geografie centraal staan in de besproken onderwerpen. De geografie heeft veel ontwikkelingen doorgemaakt in benaderingswijzen en methoden. Zeker ook in de periode waarin de PECSRL actief is, hebben afwisselend verschillende wetenschappelijke stromingen de overhand gehad in de geografische benaderingswijzen. Deze stromingen zijn globaal in te delen in de tijd. Het blijkt dat de historisch geografen de ontwikkelingen in de geografie in sommige perioden maar moeilijk konden volgen. Tijdens zo een periode organiseerde Xavier de Planhol de eerste conferentie die later uitgroeide tot de PECSRL.

Dit verslag gaat uitgebreid in op de onderwerpen die behandeld zijn tijdens de 23 conferenties die tot nu toe gehouden zijn. Welke onderwerpen zijn in de loop der jaren aan bod gekomen en zijn er veranderingen zichtbaar in het soort behandelde onderwerpen?

Daarnaast is de PECSRL opgericht vanuit de discipline van de historische geografie. In hoeverre hebben de historisch geografische onderwerpen de overhand gehouden in de conferentie? En als er ontwikkelingen plaats hebben gevonden in de PECSRL, zijn deze ontwikkelingen dan ook te koppelen aan de ontwikkelingen in wetenschappelijke stromingen in de geografie?

Allereerst wordt een overzicht gegeven van de geschiedenis van de geografie en daarna van de PECSRL. Dan volgt de onderwerpanalyse die vooraf wordt gegaan door een overzicht met de conclusies van Baker en Helmfrid. In de conclusie zullen de belangrijkste ontwikkelingen van de PECSRL worden gespiegeld aan de ontwikkelingen van de geografie en mogelijke verbanden worden gelegd. Het zal blijken of de PECSRL geheel zijn eigen weg bewandeld heeft of dat de onderwerpen aansluiten bij de stromingen die op dat moment in de geografie de boventoon voerden.

1. Algemeen overzicht

Net als in andere wetenschappen proberen nieuwe generaties in de geografie de wetenschappelijke traditie van hun discipline te veranderen (Holt-Jensen, 1988). Ze willen hun wetenschap markeren met hun eigen gedachtegoed en willen vaak als baanbrekend beschouwd worden. Deze houding heeft in de geografie geleid tot het ontstaan van verschillende stromingen. Deze stromingen volgen elkaar op zonder daarbij het voorgaande gedachtegoed verloren te laten gaan. Er is sprake van inertie, er is geen sprake van uitwissen en opnieuw beginnen, maar van toevoegen en verbeteren.

In dit hoofdstuk zullen de ontwikkelingen in stromingen in de geografie besproken worden. Vooral de ontwikkelingen in de twintigste eeuw zullen veel aandacht krijgen.

De wetenschap van de geografie wordt al eeuwenlang beoefend en heeft daardoor veel ontwikkelingen doorgemaakt. In de tijd van de klassieke oudheid waren het de Grieken die topografische beschrijvingen maakten. In de Middeleeuwen had men een passieve houding ten opzichte van de geografie. De bronnen uit de oudheid en de bijbel werden eindeloos gebruikt, zonder hierbij zelfstandig na te denken. In de Renaissance werden diezelfde bronnen ook wel degelijk gebruikt, maar met een meerkritische blik. De geografen dachten verder na en stelden kritische vragen, waardoor de wetenschap vooruitgang boekte. In latere tijden hielden de geografen zich voornamelijk bezig met landbeschrijvingen. Men ging encyclopedisch te werk. Hiervan was sprake in de 18^e eeuw. In de tweede helft van de 19^e eeuw wilde de geograaf bepaalde ontwikkelingen in het landschap kunnen verklaren. Het was de tijd van het fysisch determinisme. De geograaf Ratzel was een van de eersten die de nadruk legde op de gedachte dat mensen leven onder de wetten van de natuur. De fysieke omgeving was dus alles bepalend voor de ruimtelijke ontwikkelingen. De mens zou hierbij geen keuze hebben. De geografie werd gebaseerd op wetmatigheden van de omgeving. Door het fysisch determinisme kreeg de geografie een duidelijk nomothetisch karakter.

Deze denkwijze werd door andere geografen als beperkend beschouwd, doordat de wil en de capaciteit van de mens compleet genegeerd worden. Het is dan ook niet heel verrassend dat op deze stroming een reactie volgde. Deze reactie markeerde het begin van het possibilisme. De regionale geografie deed zijn intrede. De regionale geografie ging er vanuit dat vele mogelijkheden voor de menselijke ontwikkeling in het landschap haalbaar zijn door de capaciteiten van de mens zelf en dat deze ontwikkeling niet louter aan de kenmerken van de omgeving te wijten zijn. (Holt-Jensen, 1988) Een duidelijke idiografische stroming, waarbij de nadruk ligt op het unieke van ieder gebied. Ieder gebied zou zijn eigen benaderingswijze verdienen. Het was met de beoefening van deze stroming in de geografie dat de geografie als academische discipline op de kaart gezet werd door de benoeming van de geograaf Vidal de la Blache aan de universiteit van Nancy (zie bijlage 1). Vidal de la Blache zag een regio als een gebied met haar eigen *personnalité géographique*, waarbij de regio het resultaat was van een wisselwerking tussen de natuur en cultuur.

Ook in de twintigste eeuw werd deze idiografische benaderingswijze voortgezet, hoewel met een meer systematische werkwijze. Bekende geografen die op hun manier de regionale geografie bedreven waren bijvoorbeeld Hettner en Hartshorne (zie bijlage 1). Ze voegden ieder hun eigen denkwijze toe en gaven zo aan de regionale geografie een nieuwe impuls.

De regionale geografie vond veel aanhang, maar er waren ook geografen die zich afzetten tegen deze beoefening van de geografie. In een tijd waarin de regionale geografie nog de overhand had, legde Walter Christaller met zijn centrale plaatstheorie de basis voor een nomothetische benaderingswijze, de kwantitatieve geografie (zie bijlage 1). De geografie van de ruimtelijke analyse met theorieën en modellen die opbloede in de jaren vijftig en de

meeste navolging kreeg in de jaren '60 en '70. Schaefer beweerde dat de objecten in de geografie niet unieker zijn dan de objecten in andere disciplines en dat een wetenschap altijd op zoek is naar wetmatigheden. (Holt-Jensen, 1980) Een aantal geografen ging dan ook op zoek naar algemeen geldende wetmatigheden en theorieën om geografische verschijnselen te verklaren. De opkomst van de computer droeg bij tot een snellere dataverwerking, wat de behoefte naar de nomothetische benaderingswijze deed vergroten.

De historisch geografen konden zich niet goed manifesteren in deze stroming. Zij bleven hangen in de beschrijvende traditionele geografie. Door de kwantitatieve instelling van de geografen werd de historische geografie meer beschouwd als een taak voor de historici. Jakle en Meinig waren twee historici die zich op de historische geografie richtten. Dit betekent niet dat de historisch geografen geen pogingen gedaan hebben om te integreren in de kwantitatieve stroming. Ook zij probeerden meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van theorieën en methodologische aspecten.

De verschuiving tussen een idiografische en een nomothetische benaderingswijze zette zich voort. De behoorlijk extreme denkwijzen van de kwantitatieve geografen maakten het uitdagend voor geografen die een meer idiografische instelling hadden om met een geheel andere benaderingswijze aan te tonen dat de geografie niet puur met modellen uit te leggen valt. Er ontstond een stroming die meer naar de regionale geografie neigde: de tijd-geografie. Baker licht toe dat 'Periods and places are more significant for the historical geographer than general concepts of space and time' (Butlin, 1993)

De tijd-geografie is sterk verbonden met een andere stroming die zijn opkomst vond in de jaren zeventig, de behaviorale geografie. De behaviorale geografie gaat uit van het voluntarisme. De mens heeft vrijheid om zijn ontwikkelingen in de ruimte te bepalen. Deze stroming was op zoek naar de wetmatigheden van de cognitieve en affectieve processen die voorafgaan aan het besluit tot een bepaald ruimtelijk gedrag en handelen. (De Pater, 1996) Ondanks het feit dat de benaderingswijzen tussen de kwantitatieve en de behaviorale geograaf erg verschillend zijn, erkenden de kwantitatieve geografen het feit dat hun nomothetische benadering beperkingen had die deels aangevuld konden worden door de idiografische benadering van de behaviorale geografen.

In hetzelfde werkterrein als de behaviorale geografen bevonden zich de humanistische geografen. Hun werkwijze was wel anders. Zij waren het niet eens met het zoeken naar sociale wetmatigheden, maar beschouwden ieder mens als uniek. Alfred Schütz beweerde dat het menselijk handelen niet bepaald worden door externe krachten in hun omgeving, maar door de interpretaties die ze aan hun omgeving geven. (het geografisch huis, 1996)

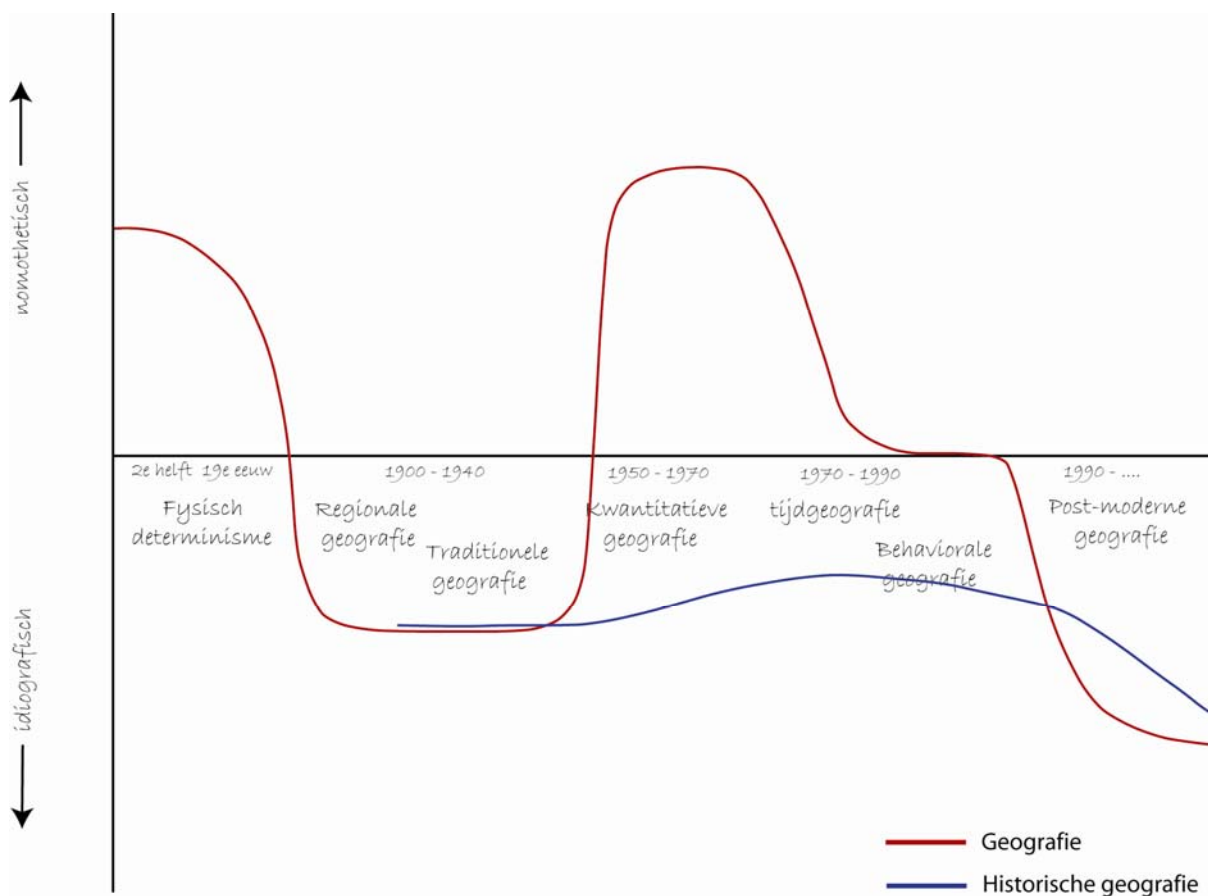
De ontwikkelingen in deze stromingen van de post-moderne geografie zijn tegenwoordig nog volop in ontwikkeling. De historisch geograaf kan zich binnen deze stromingen beter manifesteren en heeft daardoor in de geografie weer een minder marginale positie kunnen bemachtigen.

De ontwikkelingen in de geografie waren veelzijdig. Er is sprake van een continue schommeling tussen nomothetische en idiografische stromingen. Het evenwicht tussen deze twee benaderingswijzen verschuift telkens. Wanneer het nomothetische meer wordt toegepast, ontstaat er een drang naar een meer idiografische inbreng en vice versa. Een overzicht van deze ontwikkelingen zijn op een globale wijze weergegeven in grafiek 1.

De historisch geograaf is erg lang blijven hangen in regionale beschrijvingen van de traditionele geografie. De idiografische aanpak ligt de historisch geograaf beter dan het zoeken naar wetmatigheden.

Op het moment bevinden we ons in een tijdperk waarin veel aandacht is voor het unieke van iedere plek. De ontwikkelingen in de geografie zullen in de toekomst vast niet stil komen te staan en of over tien of twintig jaar een nomothetische stroming weer de overhand zal nemen, is niet ondenkbeeldig.

Grafiek 1

Toelichting op grafiek 1

Op zeer subjectieve wijze is hier het verloop van de geografie door de jaren heen weergegeven. Het gaat hierbij om de mate waarin de verschillende stromingen nomothetisch hetzij idiografisch geïntendeerd zijn.

Het fysisch determinisme is op zoek naar wetmatigheden in het landschap en is daarom nomothetisch geïntendeerd. De regionale en traditionele geografie die daarop volgt heeft een idiografisch karakter en beschouwt ieder gebied als uniek. Daarop volgt de nomothetische periode van de kwantitatieve geografie die zich geheel richt op het ontwikkelen van modellen en theorieën. Tijdens de opkomst van de tijdgeografie en behaviorale geografie wordt het nomothetische gedachtegoed wel meegenomen, maar wordt ieder gebied wel als uniek beschouwd. Vandaar dat de lijn hier tussen het idiografische en nomothetische in ligt. Het postmoderne tijdperk met onder meer de humanistische stroming laat het wetmatige denken geheel achter zich en vindt ieder gebied en elke perceptie van het gebied uniek. Duidelijk een idiografische oriëntatie.

De blauwe lijn geeft globaal het verloop van de mate waarin de wetenschap van de historische geografie ideografisch hetzij nomothetisch geïntendeerd is. De historische geografie blijft lange tijd hangen in de traditionele werkwijze en volgt de geografie niet in zijn kwantitatieve ontwikkelingen. Pas in de tijd van de behaviorale geografie komt de historische geografie weer wat dichterbij de benaderingswijze van de geografie. Deze ontwikkeling zet zich verder voort in de postmoderne wetenschapsvisie. De wetenschap van de historische geografie kan zich beter aanpassen aan deze stromingen.

2. De PECSRL

In de jaren vijftig bevonden de historisch geografen zich door de opkomst van de kwantitatieve geografie in een geïsoleerde positie (Baker, 1988). Het was in deze tijd dat een gezelschap van negentig wetenschappers uit veertien Europese landen bij elkaar kwam in 1957 te Nancy. De historisch geografen voerden bij deze conferentie de boventoon. Xavier de Planhol nam het initiatief een conferentie te organiseren om de *Geographie et histoire agraires* onder de aandacht te brengen.

Na de eerste geslaagde ontmoeting in Frankrijk, werden er meerdere conferenties georganiseerd door verschillende mensen uit diverse landen. In 1969 besloten de deelnemers dan ook over te gaan tot een *Permanent Conference*. In 1971 werd dit vastgelegd in de naam van de conferentie, namelijk de Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape. De titel van de conferentie gaf meer vrijheid in de thema's die behandeld konden worden dan de naam die Xavier de Planhol in 1957 had gegeven. Nu, 51 jaar na die eerste ontmoeting in Nancy, worden er nog steeds conferenties georganiseerd en is de PECSRL wat deelnemers betreft veel groter geworden.

Het organiseren van de Permanent Conference is een veelzijdige taak. De conferenties duren altijd meerdere dagen en ze bestaan uit verschillende onderdelen. Er zijn lezingen, workshops, en er worden bij iedere conferentie één of meerdere veldexcursies georganiseerd. Deze excursies leveren een bijdrage aan de kennis over het landelijk gebied in het gastland. Centraal staat de bespreking van het landelijk gebied in het verleden, heden en de toekomst (pecsrl.org). Maar naast deze inhoudelijke ambities van de Permanent Conference zijn er nog een aantal andere doelen die worden nagestreefd. Op de website wordt het belang van de conferentie voor de internationale en interdisciplinaire contacten benadrukt en de conferentie wordt dan ook gezien als een middel om het contact en de informatie uitwisseling tussen Europese landschapsonderzoekers te vergemakkelijken; de interdisciplinaire samenwerking te verbeteren tussen landschapsonderzoekers van verschillende wetenschappelijke en humane landschapsdisciplines; de samenwerking tussen landschapsonderzoekers en beleidsmedewerkers te verbeteren. De Permanent Conference moet fungeren als een plek waar nieuwe initiatieven voor het landschappelijk onderzoek en landschapsmanagement kunnen ontstaan (pcsrl.org).

De conferentie wordt om de twee jaar georganiseerd door een ander land. Leden uit het desbetreffende land verzorgen de organisatie van de daginvulling, waaronder dus de lezingen, workshops en excursies. Meestal wordt de conferentie door één of twee personen georganiseerd (zie bijlage 2). Naast deze organiserende taak die door een aantal personen van het gastland worden vervuld, is er een secretaris-generaal aangesteld. Vanaf 2006 wordt deze taak vervuld door Hannes Palang uit Estland. Hij heeft deze functie overgenomen van Theo Spek. De secretaris-generaal heeft een aantal taken. Hij dient als contactpersoon voor de leden en voor mensen die lid willen worden. Ook heeft hij de taak de algemene informatieoverdracht te verzorgen, onder meer de website.

De website die onlangs nog vernieuwd is, heeft een belangrijke functie voor de Permanent Conference. Het is een handig hulpmiddel om internationaal veel mensen te bereiken. Het heeft dan ook zeker bijgedragen aan een verruiming van de conferentie. De toegankelijkheid tot de conferentie is zodanig toegenomen dat het ledenaantal in de laatste jaren aanzienlijk gestegen is.

Het internationale karakter is dus één van de belangrijkste kenmerken van de PECSRL. Tegenwoordig wordt heel Pan-Europa (noord, oost, zuid, west en centraal Europa)

vertegenwoordigd. Dit is niet altijd het geval geweest. Aanvankelijk waren het vooral Frankrijk, het Verenigd-Koninkrijk, Duitsland en de Scandinavische landen die bij het netwerk betrokken werden. Het heeft nog jaren geduurd voordat de aandacht ook gericht werd op het meer zuidelijk gelegen Mediterrane gebied. Dit gebeurde pas in 1973, waarna pas rond 2000 het zuiden echt duidelijk vertegenwoordigd werd in aantal leden en behandelde onderwerpen. In 2004 werd er in Griekenland een conferentie gehouden, waar het inzicht in de (historische) geografie van het Mediterrane gebied vergroot werd (Roca, 2006). In 2008 kwam Portugal als land van samenkomst aan de beurt.

Alan Baker (1988) beweert in zijn kritische blik op de PECSRL dat het internationale karakter en de interdisciplinaire werkwijze van deze conferenties deels heeft bijgedragen aan het losmaken van de historische geograaf uit zijn geïsoleerde positie waarin hij zich bevond in een periode waarin de traditionele werkwijze van de historisch geograaf in de geografie niet meer gewaardeerd werd. De vraag is wel of Baker met deze uitspraak teveel waarde toekent aan de Permanent Conference. Heeft de PECSRL blikverruimend gewerkt voor de historische geografie of heeft de Permanent Conference juist behoud van werkwijze en onderwerpen in de hand gewerkt? Wat wel vast staat is dat de landschappelijke setting waarin de conferenties tegenwoordig gehouden worden behoorlijk verschillend is van die in 1957. Door vele ontwikkelingen die in het landelijk gebied hebben plaatsgevonden, is er in veel regio's veel van het traditionele landschap verloren gegaan. De huidige leden zijn daardoor niet, zoals de leden van toentertijd, opgegroeid midden in het traditionele landelijk gebied (Helmfrid, 2004). Dit verslag probeert door middel van een onderwerpanalyse van de conferentie een overzicht te geven van de inhoud van de conferenties en hoe die inhoud door de jaren heen wel of niet veranderd is. Daarnaast wordt er bekeken of die eventuele veranderingen te verklaren zijn door de ontwikkelingen in de geografie in het algemeen. Volgt de Permanent Conference de trends van de geografie of gaat de organisatie zijn eigen weg?

3. Een onderwerpanalyse van de conferenties

Al meerdere malen is er een analyse gedaan naar de PECSRL en de onderwerpen die tijdens deze conferenties zijn behandeld. Het doel van dit onderzoek is om deze analyses voort te zetten en uit te breiden. Gekozen is voor een ander soort benadering. Eerdere analyses waren gedaan door de prominente deelnemers Alan Baker en Staffan Helmfrid.

3.1 Alan Baker

Alan Baker deed zijn analyse in 1988. De dertiende conferentie was toen net gehouden. Baker was deelnemer vanaf de allereerste bijeenkomst in Nancy. Naast dat hij ingaat op de landen die hebben deelgenomen aan de conferenties en het aantal leden dat op de verschillende conferenties aanwezig waren, geeft hij ook een helder overzicht van het karakter van de Permanent Conference. Hij vergelijkt de behandelde onderwerpen van de PECSRL met de verschillende stromingen van de historische geografie. Hij maakt een indeling in stromingen in de historische geografie: de traditionele stroming, de moderne stroming en de postmoderne stroming. Zo komt hij tot de conclusie dat de PECSRL, zeker in de beginjaren, duidelijk aansluit bij de traditionele stijl van de historische geografie. Inzicht wordt gegeven in het ontstaan en transformaties van veldgrenzen, veldvormen en veldpatronen, nederzettingsstructuren en nederzettingspatronen en specifieke agrarische landgebruikvormen. (Baker, 1988) Hij merkt daarnaast nog op dat de artikelen voornamelijk ingaan op specifieke gebieden in een bepaalde periode en dat er erg weinig algemene onderwerpen en problemen behandeld werden.

Uit deze waarneming valt ook op te maken dat Baker tot de conclusie is gekomen dat moderne stromingen binnen de geografie maar sporadisch tijdens de conferenties aan de orde zijn gekomen. Enigszins verrassend in zijn ogen, aangezien de interesse van meerdere historisch geografen op een gegeven moment toch ook uitging naar de modernistische kwantitatieve modellen en systeemanalyses. Blijkbaar drong dit niet door tot deze conferenties.

Ook de postmodernistische stroming, waarin de aandacht is gericht op de betekenis en symboliek van het landschap, wordt volgens Baker weinig belicht. Ook dit verbaast hem, omdat ook in zijn optiek ieder landschap benaderd moet worden als een uniek verschijnsel.

3.2 Staffan Helmfrid

De analyse van Staffan Helmfrid werd gepubliceerd in de uitgave van de conferentie van 2002. Hij deed zijn analyse van de PECSRL in een misschien wel interessantere periode dan dat Alan Baker dat deed. Dit mede doordat in deze periode in de deelnemerssamenstelling van de conferentie een verschuiving te zien was naar een nieuwe generatie deelnemers. De relatie van deze deelnemers met het landelijk gebied in Europa is volgens hem geheel anders dan die van de eerste deelnemers uit de beginjaren van de PECSRL (Helmfrid, 2002).

Volgens Helmfrid kunnen de conferenties van de PECSRL grofweg ingedeeld worden in vier periodes. Van deze periodes beschrijft hij kort de ontwikkelingen die de conferenties hebben ondergaan, zowel in deelnemerssamenstelling als in de onderwerpen die centraal stonden. Hij merkt op dat vooral in de jaren tachtig een duidelijke omslag in onderwerpen te zien is door het toetreden van een nieuwe generatie onderzoekers.

De vier periodes (1957-1966, 1969- 1979, 1981- 1990, 1992- 2002) licht hij kort toe. De eerste periode werd gekenmerkt door het integreren met elkaars terminologie. Vooral in Nancy was er onduidelijkheid over toegepaste begrippen. Verder merkt Helmfrid op dat in de eerste jaren van de conferentie de Duitsers een grote bijdrage leveren.

Het begin van de tweede periode (1969) is de bijeenkomst in Liège, omdat vanaf deze conferentie de ontmoetingen structureel gepland werden. De naam van de PECSRL was ontstaan.

De derde periode laat hij beginnen in 1981. Deze conferentie markeert een belangrijk omslagpunt in de ledensamenstelling van de Permanent Conference. De meeste leden die de bijeenkomst in Nancy nog hadden bijgewoond zaten niet meer bij deze conferentie. Een nieuwe generatie leden trad toe tot het gezelschap en daarmee was ook een verschuiving in het soort onderwerpen waarneembaar. De traditionele gebiedsbeschrijvingen kwamen veel minder vaak aan bod. Methodologische aspecten van het landschapsonderzoek, de identiteit van het landschap en etniciteit in het landschap zijn een greep uit de nieuwe reeks onderwerpen die in deze periode werden behandeld.

De vierde periode richt zich meer op de esthetische waarden van het landschap. De betekenis van het landschap staat centraal. Ook de vraag hoe met dit landschap om te gaan in de toekomst komt aan bod. In de eerste periode werden deze landschappen echt geanalyseerd, terwijl later de vraag centraal kwam te staan hoe belangrijk deze landschappen eigenlijk zijn voor de identiteit van het agrarische Europese land.

3.3 De onderwerpen

Dit hoofdstuk zal een verder inzicht geven in de onderwerpen die de PECSRL behandeld heeft. Met behulp van een schema (bijlage 3) zijn de artikelen ingedeeld in de onderwerpen die aan bod komen. Uit dit schema zijn globaal de ontwikkelingen in veranderingen in behandelde onderwerpen op te maken. Daarnaast zijn van de conferenties waarvan de literatuur beschikbaar was een uitgebreider overzicht gegeven van welke thema's en onderwerpen centraal stonden (bijlage 4).

De vraag die ontstaat en waar Alan Baker in zijn analyse ook al deels antwoord op heeft proberen te vinden, is in hoeverre de Permanent Conference aansluit bij de ontwikkelingen die in de geografie en historische geografie hebben plaatsgevonden. Gaat de conferentie wat betreft zijn onderwerpen geheel zijn eigen weg, of volgt hij hierbij het interesseveld van de (historische) geografie? Bij de resultaten moet wel rekening gehouden worden met een behoorlijke mate aan subjectiviteit.

Zoals eerder vermeld werd de eerste conferentie georganiseerd door Xavier de Planhol in een periode van de opkomst van de kwantitatieve geografie, waarin de historisch geograaf zich maar moeilijk kon manifesteren. Misschien mede door deze zwakke positie waarin de historische geografie stond dat de oproep voor historisch geografen om zich te verzamelen in Nancy kwam.

Deze eerste conferentie behandelde thema's die nog duidelijk de traditionele geografie kenmerken. Gebiedsbeschrijvingen met hun nederzettingpatronen en veldpatronen waren de meest besproken onderwerpen. Tijdens deze conferentie werd tevens duidelijk dat er nog veel te onderzoeken was op dit gebied en dat afstemming van de verschillende onderzoeken uit verschillende landen op elkaar gewenst was. De PECSRL is lange tijd behoudend geweest in de onderwerpen. Op dit onderzoeksgebied heeft de conferentie dan ook heel wat bereikt.

Pas in 1969 werd een verbreding zichtbaar. De invloed van de urbanisatie en het toerisme op het landelijk gebied kwam aan bod en ook werden er voor het eerst enkele modellen en methodes behandeld. De kwantitatieve geografie deed enigermate zijn intrede.

Tijdens de conferentie in Belfast in 1971 was van deze nieuwe inzichten weinig meer terug te vinden. Beschrijvingen als vanouds vormden weer de hoofdzaak van de bijdragen.

In de conferentie van 1979 werden artikelen in de conferentie opgenomen die inzicht gaven in plaatsnaamtypen. Dit wordt gezien als een omslag voor de PECSRL, omdat de organisatoren en deelnemers vanaf toen minder terughoudend zijn geworden in het behandelen van nieuwe

onderwerpen. De verbreding qua onderwerpen is ook tijdens latere conferenties voortgezet. Vooral de conferentie van 1981 markeerde een grote ontwikkeling. Een belangrijke oorzaak hiervan was de verandering in ledensamenstelling. De deelnemers van een nieuwe generatie deden hun intrede. In dit jaar werd de invloed van sociaal-economische factoren op ontwikkelingen in het landelijk gebied besproken. In 1985 is er voor het eerst duidelijk aandacht voor het beleid van het landelijk gebied. Hierbij wordt zowel de macht van de staat als van de commercie belicht. Ook uit de thema's van de conferentie in Stockholm, 1987, blijkt er uitbreiding van het aantal. De invloed van industrialisatie en urbanisatie zijn ondergebracht in een eigen thematisch onderdeel.

In 1990 introduceert Jelle Vervloet een nieuw onderzoeksgebied. Hij benadrukt dat de historisch geograaf zich beter moet positioneren in de discussie over de toekomst van het culturele landschap. Gewend om altijd naar het verleden en hooguit naar het heden te kijken, werden de deelnemers tijdens dit symposium gedwongen na te denken over hoe die historische geografie in de toekomst ingepast kan worden. Daarnaast werd een heel thema gewijd aan methodologische aspecten van de geografie. Dit thema keerde terug tijdens de conferenties in 1994 en 1996.

De jaren negentig kenmerkte zich door een behoorlijke verschuiving in onderwerpen. De betekenis die het landschap heeft voor de mens gaat een belangrijkere rol spelen. De traditionele beschrijvingen over de fysieke omgeving van de conferenties uit de beginjaren verdwijnen naar de achtergrond en zijn vanaf deze tijd soms geheel afwezig.

In de conferentie van 1992 komen voor het eerst artikelen aan de orde die aandacht besteden aan de ethiek en identiteit van het landschap.

In 1994 krijgen planning en beheer van het landelijk gebied meer aandacht. Dit sluit deels aan bij de grotere rol die de betekenis van het landschap speelt. In de planning en regelgeving van een gebied dient hier immers rekening mee gehouden te worden. Aan het beheer wordt ook in 1998 een thema gewijd.

Helmfrid (2004) geeft het al aan in zijn analyse, de conferentie van 1996 markeert de echte overgang naar thema's als ethiek, etniciteit en identiteit. Ook komt de perceptie van het landschap voor het voetlicht. In 1998 staat een thema in het teken van de identiteit van gebieden en een ander thema gaat verder in op de rol die identiteit van het landschap heeft voor ontwikkelingen in de toekomst.

Opvallend aan de artikelen is dat ze steeds minder vaak ingaan op specifieke gebieden, maar dat er meer algemene gedachtes en theorieën naar voren worden gebracht.

De trend van de jaren negentig om in te gaan op de betekenis van het landschap wordt ook in het nieuwe millennium voortgezet. De conferentie van 2000 heeft onder meer het thema *symbolic wildscapes*, waarin de ethiek en de identiteit van landschappen weer centraal staan. Maar deze conferentie toont ook nog enige interesse in het vroegere interessegebied van de conferentie. In 2004 is er een thema genaamd *the language of the agrarian landscape* wat ook duidelijk ingaat op de betekenis van landschappen en op welke manieren ze geïnterpreteerd kunnen worden.

Een nieuw aandachtsveld komt in de laatste jaren steeds vaker naar voren: de ecologie. Biodiversiteit en de rol die historische landschappen hebben voor die diversiteit wordt regelmatig behandeld. In 1996 wordt deze invalshoek voor het eerst geïntroduceerd en in 1998 zijn er al meerdere artikelen die op dit aspect ingaan. Bij de conferentie van 2002 in Tartu is er een heel onderdeel van de conferentie gericht op de ecologie in agrarische gebieden.

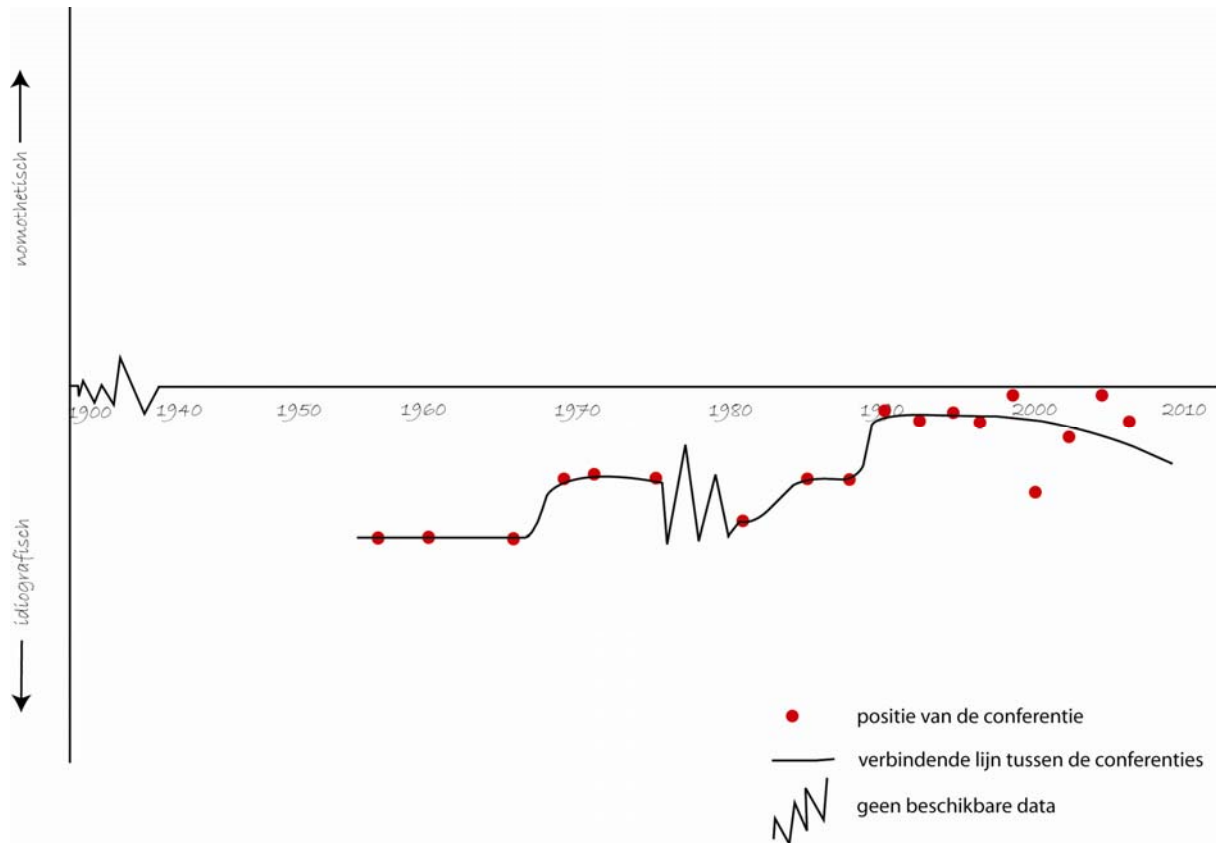
Dat de interessevelden zich verbreden naar bijvoorbeeld de ecologie heeft ook te maken met meerdere disciplines die tijdens de conferenties aanwezig zijn. In het hoofdonderwerp van 2006, het landschap als raakvlak, blijken niet alleen de connecties tussen diverse landschappelijke onderdelen en de raakvlakken tussen verschillende percepties van het

landschap van betekenis, maar wordt het landschap gezien als een raakvlak voor verschillende disciplines.

Om tot een conclusie te kunnen komen in hoeverre de ontwikkelingen van de PECSRL aansluiten bij die van de geografie en historische geografie, heb ik de conferenties ingedeeld in een grafiek waarin aangegeven wordt in hoeverre de conferentie idiografisch hetzij meer nomothetisch georiënteerd is.

De positie van de verschillende conferenties in de grafiek is gebaseerd op het aantal artikelen dat in de verschillende categorieën onderwerpen onder te brengen is. In bijlage 3 is de tabel te vinden waar de onderwerpen van de bijeenkomsten in aangegeven zijn. Naast de tabel is globaal aangegeven in hoeverre deze onderwerpen meer idiografisch of nomothetisch van aard zijn. Aan de hand van de hoeveelheid artikelen die onder de verschillende categorieën vallen heb ik de locatie in de grafiek bepaald. Hierbij telden de artikelen die vielen onder de categorie duidelijk idiografisch of duidelijk nomothetisch het zwaarst en de onderwerpen onder de categorie 'minder idiografisch' of 'minder nomothetisch' het minst zwaar. Vanuit deze telling is de verhouding te bepalen tussen de idiografische en nomothetische artikelen. De uitkomst van deze berekening is in de grafiek gebruikt. Conferenties die erg buiten de getrokken lijn vallen zijn de bijeenkomsten waarvan ik maar een klein deel van de artikelen heb kunnen bemachtigen. Door het kleine aantal artikelen (in 2004 heb ik bijvoorbeeld maar 16 artikelen kunnen vinden) hoeft de berekening van die verhouding niet een juiste weerspiegeling te zijn van de oriëntatie van die conferentie.

Grafiek 2

Toelichting op grafiek 2:

Dit diagram geeft een globaal overzicht van de oriëntatie van de PECSRL. Het laat zien in welke mate de onderwerpen van de conferentie idiografisch hetzij nomothetisch van aard waren. Te zien is dat vooral in de beginjaren de lijn van de PECSRL die van de historische geografie volgt. De tijd van de traditionele beschrijvingen. Vanaf de jaren '80 komen er meer artikelen waarin meer algemeenheden en theorieën besproken worden, waardoor de conferentie wat meer naar het nomothetische gedachtegoed neigt. Toch blijft de conferentie duidelijk meer idiografisch georiënteerd. Dit is ook weer duidelijk geworden in de laatste conferenties na 2000.

4. Conclusie

De geografie en de PECSRL hebben in de afgelopen eeuw veel ontwikkelingen doorgemaakt. In de geografie kenmerkten deze ontwikkelingen zich in verschillende oriëntaties en benaderingswijzen van geografische vraagstukken. De PECSRL heeft in de relatief korte bestaansperiode ook redelijk wat veranderingen in behandelde onderwerpen en ledensamenstelling gekend. Heeft de PECSRL bij die veranderingen de ontwikkelingen van de geografie gevolgd of heeft de conferentie zich daar buiten gelaten en geheel zijn eigen weg bewandeld?

De PECSRL is lange tijd zijn eigen weg gegaan. Het interesseveld waar de deelnemers mee bezig waren bleef lange tijd hetzelfde. Hierbij trokken zij zich weinig aan van de ontwikkelingen die zich in stromingen van de geografie voltrokken. Van de kwantitatieve stroming is erg weinig terug te zien. De methodes en modellen die in 1990, 1994 en 1996 worden besproken, dateren uit tijden waarin de kwantitatieve geografie zijn hoogtepunt in de geografie al gehad had.

In dit opzicht geeft de conferentie een aardige weerspiegeling van de ontwikkelingen in de historische geografie in het algemeen, namelijk het lange tijd blijven vasthouden aan de beschrijvende werkwijze van de traditionele geografie.

Toch heeft de conferentie zijn conservatieve houding losgelaten en heeft zich voornamelijk vanaf de jaren negentig meer laten beïnvloeden door de nieuwe stromingen in de geografie. Het postmoderne gedachtegoed van de behaviorale en humanistische geografie was een stuk beter in te passen in het interesseveld van de PECSRL. Hettzelfde gold voor de historische geografie in het algemeen die vanaf deze tijd niet meer achter de feiten aanliep, maar meeging in de nieuwe interessevelden die binnen de geografie ontwikkeld werden.

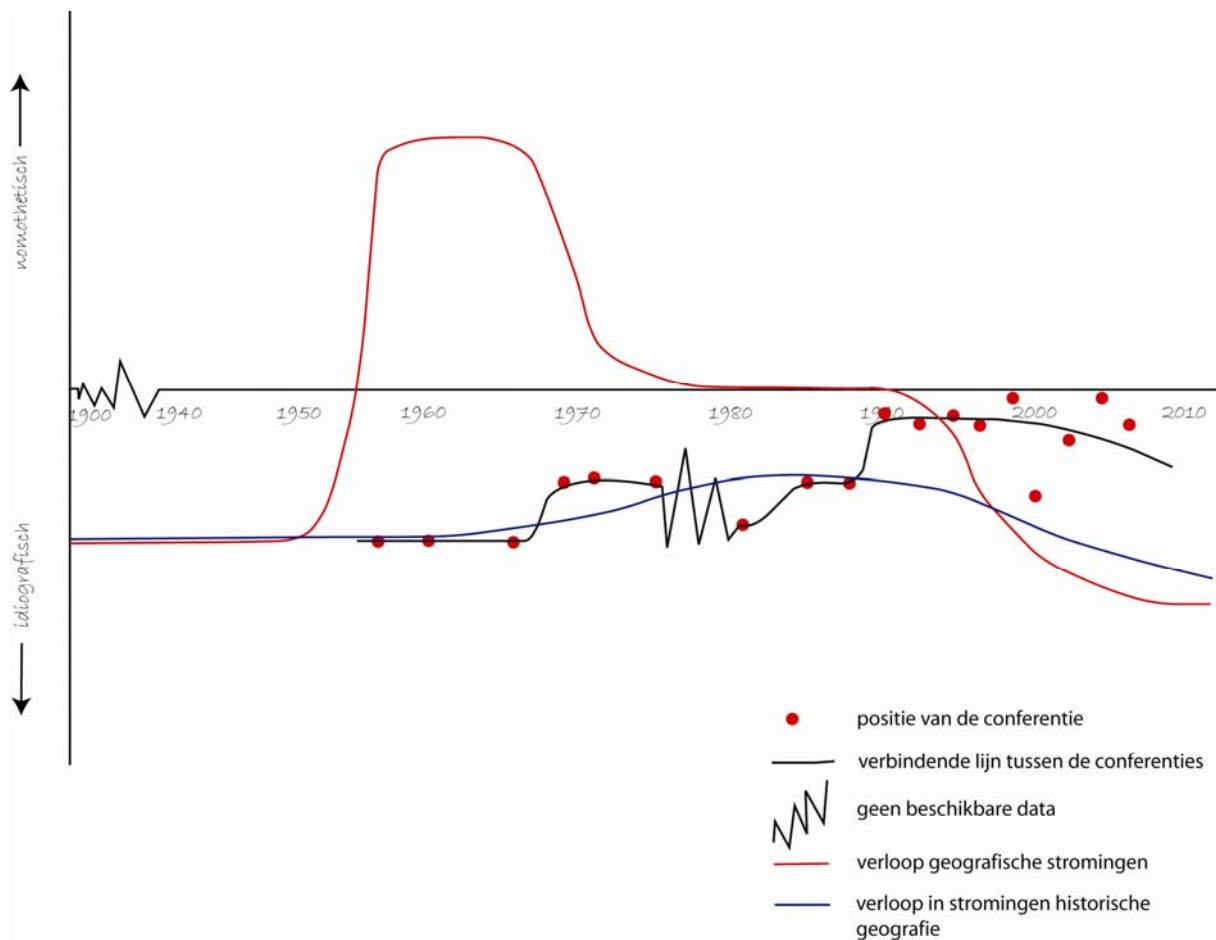
Bij de conferentie zal deze omslag in onderwerpen ook het gevolg zijn geweest van de ledensamenstelling en de toegankelijkheid van de conferentie. Zeker na het uitbrengen van een website is de PECSRL een stuk toegankelijker geworden voor geïnteresseerden. Het ledenaantal is aanzienlijk gestegen en meerdere disciplines hebben hun eigen inbreng. De historisch geograaf vormt nu een deel van het geheel, waar hij vroeger de hele conferentie domineerde.

Dit heeft tot gevolg gehad dat de historisch geografen zich wel open moesten stellen voor nieuwe inzichten en nieuwe interpretaties van het landelijke gebied van Europa.

De conferentie was dus jarenlang erg conservatief. De onderwerpen die behandeld werden representeerden het traditionele onderzoeksterrein van de historische geografie. De eerste veranderingen deden pas na een ruime tien jaar hun intrede, maar een echte omslag in de onderwerpen van de conferentie is te zien in de jaren '90.

De vraag blijft hoe de conferentie zich in de toekomst verder zal ontwikkelen. Zal de historisch geograaf zich wel kunnen blijven handhaven in de grote stroom geïnteresseerden van allerlei disciplines die tegenwoordig op de conferenties afkomen? Zal de behoefte naar de traditionele beschrijvingen van de veld- en nederzettingsspatronen weer opkomen? Zullen er nieuwe ontwikkelingen in de geografie tot stand komen die in de conferentie weerklank zullen vinden, of zal dit gezelschap opnieuw zijn eigen weg gaan?

Grafiek 3.

Toelichting op grafiek 3:

Een vergelijking van de ontwikkelingen in onderwerpen van de PECSRL met die van de geografie

Vooraf in de beginjaren volgt de PECSRL de behoudende idiografische lijn van de historische geografie. Hoofdzakelijk komen traditionele gebiedsbeschrijvingen aan bod. Vanaf de jaren tachtig komen er meer artikelen waarin meer algemeenheden en theorieën besproken worden, waardoor de conferentie wat meer naar het nomothetische gedachtegoed neigt. Toch blijft de conferentie meer idiografisch georiënteerd. De trend van de postmoderne geografie, die duidelijk idiografisch van aard is, wordt ook door de conferentie gevolgd.

Er moet bij dit diagram rekening gehouden worden met een grote mate aan subjectiviteit.

5. Werkproces

Om tot een overzicht te komen van de ontwikkelingen van deze Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape heb ik een heel proces doorlopen. Allereerst was het van belang meer kennis te vergaren over dit genootschap dat eens in de twee jaar bij elkaar komt. Daarnaast moest ik meer inzicht krijgen in de ontwikkelingen van de geografie en de historische geografie. Het doel van dit onderzoek was namelijk om de ontwikkelingen van de PECSRL te vergelijken met de vorderingen in de geografie. Hieruit zou een conclusie volgen of de PECSRL volgzzaam is geweest aan de geografie of juist zijn eigen weg heeft bewandeld.

Literatuur

Het werkproces had een cyclisch karakter. Na het inlezen op de algemene informatie over de PECSRL en de geografie en historische geografie ben ik begonnen met de literatuurstudie. Eerst de literatuur gezocht in de universiteitsbibliotheken van Wageningen, Nijmegen en de Universiteit van Amsterdam. Hier heb ik een groot gedeelte van de gepubliceerde werken van de conferenties kunnen vinden.

Analyse geografie

Om de PECSRL te kunnen koppelen aan de ontwikkelingen binnen de geografie was het voor mij eerst nodig een overzicht te krijgen van de geografie. Ik had slechts globale kennis van de stromingen die in de geografie zijn ontstaan. Daarom heb ik eerst literatuur van de geografie doorgenomen en de stromingen van de geografie in het kort beschreven.

Analyse PECSRL

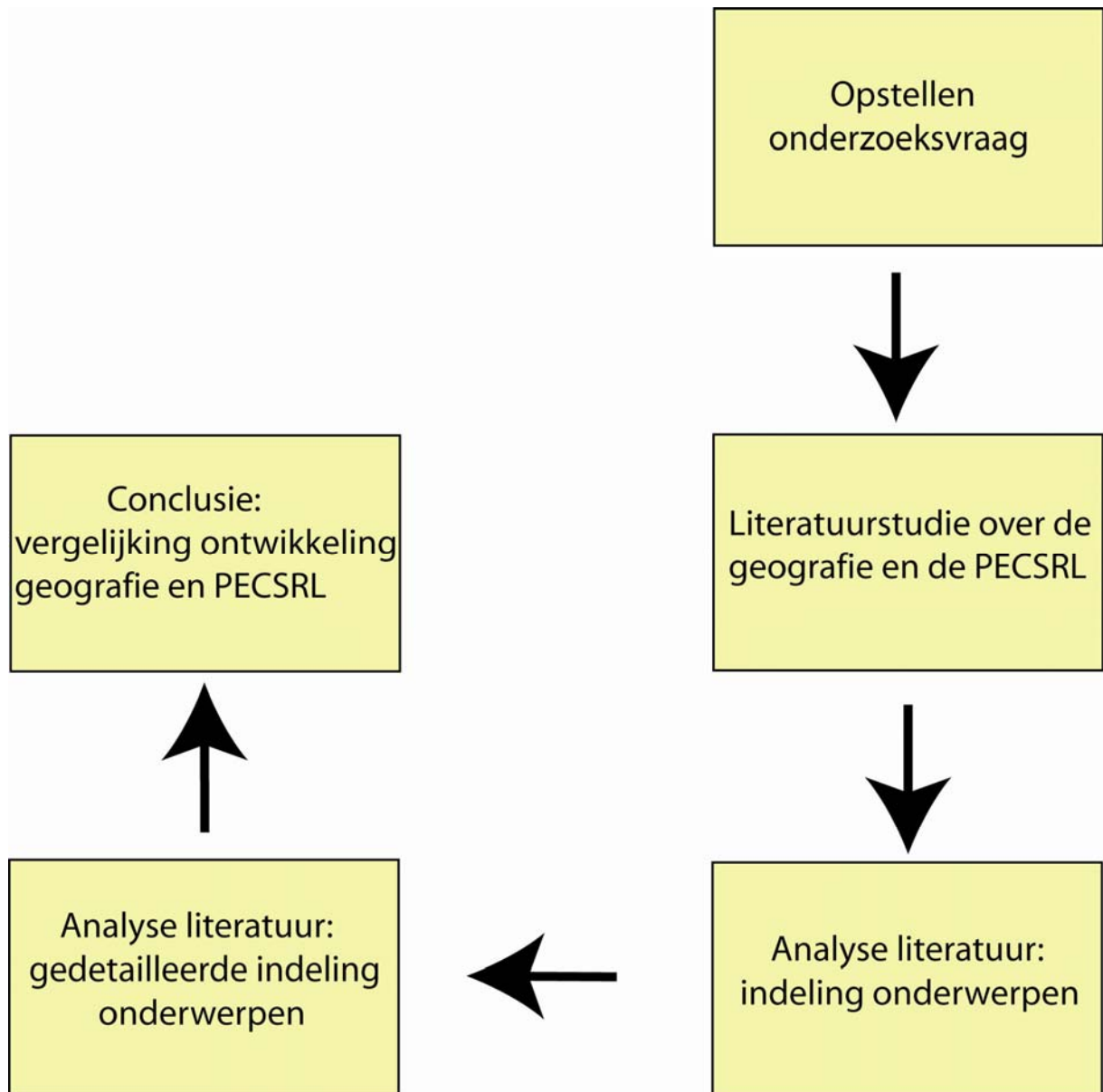
Ik ben begonnen met een zeer globale analyse van de conferenties. Aan de hand van de inleiding van iedere conferentie en de titels van de artikelen heb ik globaal aangegeven wat er in die conferenties centraal stond.

Na deze analyse was ik in staat om een schema op te stellen waarin ik de artikelen kon indelen naar hun onderwerp. Dit schema is vervaardigd om een overzicht te geven van de mate waarin diverse onderwerpen tijdens de verschillende conferenties behandeld werden. Het heeft nog wel een behoorlijk subjectief karakter, maar voor een snelle blik op de ontwikkelingen was het wel inzichtelijk.

Na bijna alle conferenties te hebben bestudeerd, volgde een tweede diepere analyse om tot een beter beeld te komen van de inhoud van de conferenties en de ontwikkelingen die zich inhoudelijk hebben afgespeeld. De inhoud van elk artikel heb ik aan de hand van abstracts, en indien afwezig aan de hand van de inleiding en conclusie kort weergegeven. De soorten onderwerpen die behandeld werden heb ik weer in het schema ingedeeld en bij iedere conferentie is kort aangeduid welk soort onderwerpen centraal stond en over welke regio's de artikelen gingen. Het karakter van de conferentie kwam op deze manier naar voren, waren de onderwerpen meer traditioneel, kwantitatief of juist postmodern van aard?

Conclusie

Na deze onderwerpanalyse heb ik geprobeerd om tot een antwoord op mijn onderzoeksvraag te komen: 'Zijn de ontwikkelingen in onderwerpen van de PECSRL te koppelen aan de ontwikkelingen in de wetenschappelijke stromingen in de geografie?' Heel subjectief is dit in één blik zichtbaar gemaakt in een grafiek waarin de ontwikkelingen van de geografie en de PECSRL zijn weergegeven.

Nawoord

Het bleek een hele opgave om als ‘broekie’ in de historische geografie een analyse te doen naar een oorspronkelijk historisch geografisch genootschap dat op weg is zijn 23e conferentie te houden. De PECSRL was voor mij niet meer dan een naam die mij werd aangereikt door mijn begeleider Jelle Vervloet.

Het was een duik in het diepe waarin een weg gevonden moest worden. Hoe de analyses aan te pakken en hoe grip te krijgen op de geschiedenis van de (historische) geografie bleek een hele zoektocht te zijn.

Deze zoektocht is een groot leerproces geweest. In de studie landschapsarchitectuur is vaak van echte literatuurstudie geen sprake. In dit geval kon ik om de literatuur duidelijk niet heen. Dit verslag is een enorme verbreding geweest van mijn kennis op het gebied van de historische geografie. De artikelen van de conferenties heb ik dan wel niet geheel doorgenomen, maar door de globale analyse zijn de grote lijnen van de onderwerpen waar de historische geografie zich voor interesseert helder geworden.

Dit onderzoek heeft een basis gelegd voor mijn algemene kennis op het gebied van de historische geografie. Een basis die later misschien gebruikt kan worden voor een meer op onderwerp gericht onderzoek.

Met dit verslag hoop ik de deelnemers van de PECSRL een helder overzicht aan te reiken waarbij ze gemakkelijk en snel de geschiedenis van hun genootschap kunnen overzien. De conclusies die getrokken worden zijn voor een groot deel gebaseerd op mijn eigen inzicht. Meer diepgang had bereikt kunnen worden door meer hulp in te roepen van de oudere deelnemers van de conferentie en mijn basiskennis van de (historische) geografie in het algemeen meer uit te breiden. Toch hoop ik dat dit verslag een goede bijdrage kan leveren aan het inzichtelijk en overzichtelijk maken van deze conferentie, ondanks mijn beperkte kennis van de historische geografie en de PECSRL.

De conferentie gaat vast nog een hele toekomst tegemoet. Ook deze analyse zal op den duur weer verouderd zijn en aangevuld moeten worden met de inhoud van conferenties die nog zullen komen. Wie weet hoe dat de volgende keer zal gebeuren. Ik hoop in ieder geval dat dit onderzoek daar nog een bijdrage aan kan leveren.

Bijlagen

Bijlage 1

Fysisch determinisme

Friedrich Ratzel (1848-1904) ontwikkelde het gedachtegoed dat benoemd is als anthropogeographie. Hij werd hierbij beïnvloed door het Sociaal Darwinisme. Hij legde in zijn geografie de nadruk op de afhankelijkheden die voor mens en samenleving in de natuurkrachten besloten liggen. Deze denkwijze verkleinde het onderscheid tussen mens en dier. (Het geografische huis, 1996)

Regionale geografie

Het gedachtegoed van Hettner (1859-1941) werd nageleefd in de zogenoemde chorologie, waarbij uitgegaan wordt van ruimtelijke differentiatie. Ruimtelijke ontwikkelingen verschillen per regio, waaraan een regio zijn identiteit kan verlenen. Menselijke geografische verschijnselen waren direct of indirect afhankelijk van fysische verschijnselen. Hij stelde het 'Länderkundliche Schema' voor. Dit was een min of meer vaste volgorde van te behandelen onderwerpen (wikipedia).

Richard Harsthorne (1899-1992) stelt meer dan Hettner de mens centraal. Natuurlijke verschijnselen waren volgens hem pas interessant voor de geograaf wanneer deze van betekenis zijn voor de mens.

Kwantitatieve geografie

Hägerstrand zette in 1953 zijn theorie uiteen. Hij ontwikkelde formele modellen waarmee hij probeerde het verspreidingsproces van innovaties na te bootsen.

Tijd geografie

Torsten Hägerstrand (1916-2004) introduceerde de tijd als een aan ruimte gelijkwaardige dimensie: het gaat niet alleen om handelen in de ruimte, maar evenzeer om handelen in de tijd (geografisch huis). Hierbij wordt de mens beperkt in zijn keuzes door drie soorten 'constraints':

- *Capability constraint*
- *Coupling constraint*
- *Authority constraint*

Behaviorale geografie

Kevin Lynch werd bekend in de geografie door zijn studie van de 'mental map'. Deze mental maps zouden een weerspiegeling geven hoe mensen de structuur van hun omgeving construeren.

Adams betrok de cognitieve dissonantietheorie op de mens en zijn geografische omgeving. Deze theorie gaat ervan uit dat de mens niet irrationeel in zijn handelen wil lijken en zal op een zodanige wijze reageren dat zijn ruimtelijk handelen geheel logisch lijkt

Humanistische geografie

Kevin Lynch werd bekend in de geografie door zijn studie van de 'mental map'. Deze mental maps zouden een weerspiegeling geven hoe mensen de structuur van hun omgeving construeren.

Adams betrok de cognitieve dissonantietheorie op de mens en zijn geografische omgeving. Deze theorie gaat ervan uit dat de mens niet irrationeel in zijn handelen wil lijken en zal op een zodanige wijze reageren dat zijn ruimtelijk handelen geheel logisch lijkt.

Bijlage 2

Algemene informatie van de conferenties

Jaar conferentie	locatie	organisator
1957	Nancy – Frankrijk	Xavier de Planhol
1960	Vadstena – Zweden	C.C. Wallén, S. Helmfrid, Docent Ymer
1964	Londen – Engeland	Harry Thorpe
1966	Wülzburg – Duitsland	Helmut Jager, Anneliese Krenzlin & Harald Uhlig
1969	Luik – België	M. Ch. Christians, M.J. Wilmet, (B. Mérenne-Schoumaker, A. Demeuldre, J. Claude & M.J. Gillmann)
1971	Belfast – Ierland	R.H. Buchanan & R.A. Butlin
1973	Perugia – Italië	Henri Desplanques
1975	Warschau - Polen	Maria Kielczewska-Zaleska, M. Jerzy Grzeszezak & Teresa Lijewska
1977	Rennes – Frankrijk	<i>P. Flatres</i>
1979	Roskilde	Karl-Erik Frandsen, Sven Gissel & Viggo Hansen
1981	Durham/ Cambridge – Engeland	B.K. Roberts & R.E. Glasscock
1985	Rastede/ Hagen – Duitsland	Hans-Jürgen Nitz, (Joachim Willms & Dorothea Röckel/ studenten)
1987	Stockholm – Zweden	Ulf Sporrong
1990	Baarn/ Gent – Nederland/ België	A. Verhoeve & J.A.J. Vervloet
1992	Lyon – Frankrijk	René Lebeau

1994	Turijn – Italië	Paola Sereno
1996	Dublin – Ierland	Frederick H.A. Aalen & Mark Hennessy
1998	Røros/ Trondheim – Noorwegen	Michael Jones
2000	Londen – Engeland	Tim Unwin
2002	Tartu – Estland	Hannes Palang, Helen Sooväli, Marc Antrop & Gunhild Setten
2004	Limnos/ Lesbos – Griekenland	Theano S. Terkenli (assisted by Thanassis Kizos & Maria Koulouri)
2006	Berlijn/ Brandenburg – Duitsland	Karl Martin Born
2008	Lissabon/ Óbidos – Portugal	Zoran Roca

Bijlage 3

Korte overzichten van de inhoud van de conferenties

	1957	1960	1966	1969	1971	1975	1981	1985	1987	1990	1992	1994	1996	1998	
<i>duidelijk idiografisch</i>	Gebiedsbeschrijving	6	6	3	2	2	8	9	8	7	5	11	4	3	
	Nederzettingspatronen	16	9	11	9	10	9	21	9	6	11	6	1	2	
	Veldpatronen	14	14	5	7	3	2	8	2	9	9	4	6		
	Gebruik natuurlijke Hulpbronnen							1		1				1	
<i>idiografisch</i>	Landschappelijke fenomenen		6				1								
	Landgebruik en morfologie van het landschap	3	1		2	2	2		2	2	4	4	5	5	1
	De agrarische gemeenschap	1	3	1			1	6	1	1		3			
<i>minder idiografisch</i>	De agrarische gemeenschap	1	1									1			
	Economie van het landelijk gebied	5		1	1	1	4	2	4	3	2	3	2	1	
	Invloed agrarische revolutie			1			6	1	6	3	1	1	2	1	1
	Invloed agrarische revolutie	2	1	1					1		3				

<i>minder idiografisch</i>	Invloed industrie				4	3	4	8	1	3			
	Urbanisatie	7	1	1			2	7	1		1		
	Invloed toerisme	4									2		1
	Gebruik van de geschiedenis voor de toekomst										1	2	2
	Beleid van het landelijke gebied						4		1	5	2	1	1
<i>duidelijk idiografisch</i>	Esthetiek en ethiek van het landschap								1	3	1	6	2
	Identiteit en betekenis									1		2	2
<i>nomothetisch nomothetisch</i>	Theorieën en modellen methoden	2	2	1	1	2	1	1	8	2	3		
	Management van het landelijk gebied				2		1	2	3	4	7	2	6
<i>minder nomothetisch</i>	Ecologische waarden							1				2	4
	Overig	7	2	1	2	2	2	5	4	7	5	5	7

		<i>2000</i>	<i>2002</i>	<i>2004</i>	<i>2006</i>
<i>duidelijk idiografisch</i>	Gebiedsbeschrijving	6	3		4
	Nederzettingspatronen	3			1
	Veldpatronen	1	2		
	Gebruik natuurlijke Hulpbronnen	1			
	Landschappelijke fenomenen	1			
<i>idiografisch</i>	Landgebruik en morfologie van het landschap	7	3		4
	De agrarische gemeenschap	1	3		
	Economie van het landelijk gebied		2		2
<i>minder idiografisch</i>	Invloed agrarische revolutie	2	1	1	1
	Invloed industrie	2	1		

<i>minder idigrafisch</i>	Urbanisatie			3	
	Invloed toerisme	1	1	3	
	Gebruik van de geschiedenis voor de toekomst		5	2	3
<i>duidelijk idigrafisch</i>	Beleid van het landelijke gebied	1	4	3	7
	Esthetiek en ethiek van het landschap	6	6		3
	Identiteit en betekenis	2	14		4
<i>nomothetisch nomothetisch</i>	Theorieën en modellen		6	2	4
	methoden			1	1
<i>minder nomothetisch</i>	Management van het landelijk gebied	1	5	3	6
	Ecologische waarden	2	3	3	1
	Overig	3	15	4	8

Artikelen kunnen ingedeeld zijn bij meerdere categorieën. Zo worden de artikelen die gaan over zowel nederzettings- en veldpatronen ingedeeld bij beide categorieën. Daardoor kan het aantal in de tabel niet overeenkomen in het totaal van artikelen.

Ter verduidelijking van een aantal thema's, volgt hier een korte beschrijving bij de thema's waarvan de beschrijving zelf nog niet duidelijkheid genoeg geeft.

- Gebiedsbeschrijvingen
 - Algemene beschrijvingen van een regio
- Beschrijving van nederzettingenpatronen
 - Artikelen die gaan over het ontstaan van nederzettingen, de ontwikkeling ervan of een beschrijvend artikel over een nederzetting in een bepaalde tijd
- Beschrijving van veldpatronen
 - Artikelen over het soort verkaveling dat gebruikt werd. Maar ook ontwikkelingen in deze veldpatronen (bijvoorbeeld de enclosure in Engeland)
- Beschrijving van het landgebruik
 - Artikelen die gaan over bepaalde vormen van landgebruik in een streek en artikelen die aankaarten hoe het landgebruik door de tijd heen is veranderd en waardoor die veranderingen hebben plaatsgevonden.
- Beschrijvingen van het gebruik van natuurlijke hulpbronnen
- Landschappelijke verschijnselen
 - Landschappelijke fenomenen waar de mens geen invloed op heeft
- Morfologie van het landschap en hoe het landgebruik daarop inspeelt
- De agrarische gemeenschap
 - Artikelen over de sociale structuur op het platteland
 - Sociaal geografische veranderingen in het landelijk gebied
- Economie
 - Economische situatie van regio's : ook de ontwikkelingen daarin
- De invloed van de agrarische revolutie
 - Welke gevolgen heeft de agrarische revolutie gehad op het landelijk gebied?
- De invloed van de industrie, van de Industriële Revolutie
- Urbanisatie en de impact daarvan op het landelijk gebied
- Theorieën en modellen
 - Artikelen die gaan over het gebruik van modellen in de geografie of over de ontwikkeling van nieuwe theorieën of modellen die kunnen worden toegepast op bepaalde gebieden
- Esthetiek en ethiek van het landschap
- Identiteit en betekenis van het landschap
- Machtsposities
 - Wie heeft de macht over ontwikkelingen in het landelijk gebied? Wie neemt de besluiten en wie is er verantwoordelijk voor die gebieden?
- Management van het landelijk gebied
- Ecologie van het landelijk gebied
 - Welke ecologische waarden zijn aanwezig en wat is het belang van deze waarden om bijvoorbeeld te behouden?
- Gebruik van de geschiedenis voor de toekomst
 - In hoeverre kan de historie van de geografie bijdragen aan ontwikkelingen die plaats kunnen gaan vinden in de toekomst? Wat is de waarde van vroegere ontwikkelingen voor de toekomst?
- Impact van toerisme op het landelijk gebied

Bijlage 4

Samenvatting van de conferenties

Conferentie van 1957 in Nancy

Organisator: Xavier de Planhol
Titel: Géographie et histoire agraires
Aantal deelnemers: 90

Centraal in de conferentie stond het landelijk gebied van Europa. Zoals de titel suggereert: de geografie en de geschiedenis van deze gebieden. In 34 artikelen worden verschillende onderwerpen en verscheidene regio's besproken. De meeste van deze artikelen zijn in het Frans geschreven. Dit staat ook sterk in verband met het feit dat de conferentie in Frankrijk gehouden werd. Verder zijn er een kleiner aantal artikelen in het Engels, Duits en Spaans geschreven.

In de conferentie staan voornamelijk de onderwerpen over agrarische structuren centraal. Nederzettingenpatronen en veldpatronen zijn de hoofdonderwerpen. De meeste van deze structuren worden toegelicht aan de hand van bepaalde concrete gebieden. Zo beschrijft bijvoorbeeld Gabriel Fournier de verandering van het kavelpatroon in de regio Auvergne, en wordt door Charles Christians de agrarische structuur van de Belgische Ardennen nader bekeken. In sommige gevallen worden de patronen gekoppeld aan de morfologie van het landschap. Bijvoorbeeld het artikel van Bernard Bomer waarin de morfologie van het wijngebied de Loirevallei behandeld wordt.

Slechts een klein deel van de behandelde onderwerpen wijkt lichtelijk af van de beschrijvingen van nederzettingen en veldpatronen. Een handvol onderwerpen hebben betrekking op de agrarische gemeenschap en hebben zodoende een meer sociale benaderingswijze.

De conferentie was duidelijk georiënteerd op het werkgebied van de traditionele geografie. De onderzoeken die besproken worden zijn idiografisch van aard. Veel gebiedsbeschrijvingen en analyses van de agrarische structuren, nederzettingenpatronen en veldpatronen stonden centraal.

Besproken gebieden

Belgische Ardennen, Spanje, Centraal-Italië, Mediterrane gebied, Noord-West Engeland, Centraal massief Frankrijk, Atlantische kust van Noorwegen tot Portugal, Basse-Auvergne, West Noorwegen, Champagne, Midden Zweden, West midlands Engeland, Frankrijk, Duitsland, Noord-West Wales, Poméranie de Gdansk, Provence, Spanje, Ingelheim, Griekenland

Conferentie van 1960 in Vadstena

Organisator: Staffan Helmfrid

Titel: Morphogenesis of the agrarian cultural landscape

Aantal deelnemers:

Tijdens deze tweede symposium van de toen nog niet zo genaamde Permanent Conference, suggereert de titel dat de vorming van het agrarische cultuurlandschap centraal zou staan. De artikelen gaan in op verschillende aspecten van deze vorming.

Veel artikelen behandelden veld- en nederzettingspatronen. Geanalyseerd wordt hoe deze veldpatronen zijn ontstaan, bijvoorbeeld in samenhang met de morfologie van een gebied. Maar ook wordt besproken hoe de vroegere veldpatronen eruit hebben gezien en door welke factoren deze patronen zijn veranderd door de tijd heen. Ook nederzettingsstructuren worden besproken, maar in mindere mate dan de veldpatronen. Hierbij wordt in een tweetal artikelen inzicht gegeven over de sociaal-geografische verschillen tussen verschillende gemeentes. De vorming van het agrarische cultuurlandschap wordt daarnaast nog beschreven vanuit het meest fundamentele begin: processen die hebben bijgedragen aan de vorming van de ondergrond van het landschap. Zo bespreekt Robert W. Galloway de invloed van periglaciale fenomenen in het Schotse landschap. Ook de veranderingen van het klimaat worden besproken. Landschappelijke veranderingen, zoals bijvoorbeeld het smelten van het ijs in IJsland, worden in verband gebracht met de klimatologische veranderingen.

Naast deze gebiedsinhoudelijke artikelen zijn er ook nog enkele deelnemers die zich hebben bezig gehouden met het onderzoek van de historische geografie in het algemeen. Hans Mortensen kaart enkele problemen aan die plaatsvinden in het onderzoek naar de historische nederzettingsgeografie. En ook Günther Wrede gaat hierop in. Deze artikelen zijn van andere aard dan de gebiedsbeschrijvingen.

De behandelde onderwerpen tijdens de conferentie zijn duidelijk beschrijvend van aard. De traditionele werkwijze is dan ook duidelijk terug te zien. Er wordt veel inzicht gegeven in de verschillende patronen in het landschap en in hun ontstaanswijze.

Besproken gebieden:

Duitsland, Albanië, Duitse Middelgebergten, Zuid-Polen, Allgäu, Zweden, Engeland, Denemarken, Noord-westr Joegoslavië, Angeln, Ierland, Wales, Oost- Gotland, Atlantische kust van Europa, Nedersaksen, Algerije, Polen, Uppsala, Noord-Noorwegen, Schotland, IJsland, eiland van Labrador-Ungava

Conferentie van 1964 in Londen

Organisator: Harry Thorpe
Titel: The rural landscape and its evolution
Aantal deelnemers:
Geen literatuur van beschikbaar

Conferentie van 1966 in Würzburg

Organisator: Helmut Jager, Anneliese Krenzlin, Harald Uhlig
Titel: Beiträge zur Genese der Siedlungs- und Agrarlandschaft in Europa
Aantal deelnemers: 43

Uit de titel en de inleiding van het boek van de derde conferentie wordt de verwachting gewekt dat de onderwerpen die centraal stonden in de vorige twee conferenties ook het grootste deel van deze conferentie zullen innemen. Het draait om de vorming en ontwikkeling van de nederzettingen en de rest van het agrarische landschap in Europa.

De artikelen nader bekeken blijkt dit ook het geval te zijn. In elf van de twintig artikelen vormt de vorming en de patronen van nederzettingen het onderwerp. En vijf van de artikelen komen ook de veldpatronen aan bod. Zo beschrijft Baker de verkaveling van Kent, geeft Gerd Enquist een overzicht van de nederzettingen in Zweden en beschrijft Kielezewska Zaleska de nederzettingstypes in centraal Polen.

Ook deze conferentie heeft duidelijk het karakter van de traditionele benadering van de geografie. De beschrijvingen in het algemeen en gebiedsspecifiek vormen het grootste deel van de artikelen.

Naast de besproken artikelen tijdens de conferentie staat er in de bundel ook een artikel over een ander Europees genootschap vernoemd. De verbondenheid tussen deze conferentie met de internationale werkgroep voor het opstellen van de terminologie voor het landelijk gebied wordt hier naar voren gebracht.

Besproken gebieden

Kent, Normandië, Wallonië, Zweden, Berry, Seeland, kustgebied Noordzee, Nabije Oosten, Centraal Polen, Tirol, André Meynier, Noord- Indië, Keuperbergland, Lotharingen, Vlaanderen, Slowakije,

Conferentie van 1969 in Luik

Organisator: Ch. Christians, M.J. Wilmet
Titel: L'habitat et les paysages ruraux d'Europe
Aantal deelnemers: 71

De titel geeft aan dat ook deze conferentie gericht zal zijn op de nederzettingen en het landschap van het landelijk gebied in Europa. In de introductie wordt dit beeld bevestigd, aangezien daarin vermeld wordt dat de conferentie in essentie om de vorming van de nederzettingen en de landelijke landschappen van Europa gaat.

Dat de nederzettingenpatronen en veldpatronen weer duidelijk vertegenwoordigd worden is zeker waar. In negen artikelen worden onder meer de nederzettingen van Ierland, Lotharingen en noord Portugal behandeld. In nog eens zeven andere artikelen komen bepaalde veldpatronen naar voren. De bijzondere percelen in het land van Waas in België en de veranderingen in kavelstructuur die zal plaatsvinden als over wordt gegaan op schaalvergroting zijn hier voorbeelden van.

In tegenstelling tot de vorige conferenties, doen ook andere onderwerpen hun intrede in de conferenties. Zeven artikelen gaan over urbanisatie en de gevolgen die de ontwikkelingen hiervan hebben op het landelijk gebied. Vier artikelen gaan over de impact die toerisme heeft. Bijvoorbeeld over het veranderende karakter van agrarische nederzettingen als stedelingen er hun tweede woning vestigen en over landschapsveranderingen die bijdragen aan de aantrekkelijkheid voor de recreant.

De meeste artikelen zijn nog voornamelijk beschrijvend van aard. Maar behalve de traditionele geografie, doet ook de kwantitatieve geografie een klein beetje zijn intrede. In twee artikelen worden methodes en modellen aangekaart om bepaalde kenmerken te verklaren. Ook door een lichte verschuiving in het soort onderwerpen dat behandeld werd tijdens deze conferentie is een nieuwe ontwikkeling zichtbaar.

Besproken gebieden

Eifel, Normandië, Ierland, Lotharingen, Centraal Italië, Zweden, Ardennen, West Frankrijk, Noord- Portugal, noord-west Zwitserland, Denemarken, Stockholm, Slovenië, Duitsland, noord-Engeland, Nederland/België, Polen, zuid-west Frankrijk, Poznanie

Conferentie van 1971 in Belfast

Organisator: R.H. Buchanan, R.A. Butlin
Titel: Fields, farms and settlement in Europe
Aantal deelnemers: 33

De titel van het symposium was niet geheel gelijk aan de titel van het gepubliceerde boek. De titel van het symposium was *The geography of rural landscape and settlement in Europe*. De titel suggereert hetzelfde als bij de vorige conferenties, namelijk dat de beschrijvingen van nederzettingen en veldpatronen in Europa centraal staan. In de introductie wordt vermeld dat de conferentie vooral gericht is op het thema van verandering in het landelijke landschap van Europa. De introductie houdt hierbij de opties van onderwerpen wat breder. Ook wordt er gezegd dat er ook andere aan de Europese geografie gerelateerde onderwerpen aan de orde komen.

De verwachtingen die de titel en de introductie van de conferentie schept, worden duidelijk bevestigd in de behandelde artikelen. In dertien van de vijftien artikelen worden nederzettingenpatronen en/of veldpatronen en de ontwikkelingen daarin besproken. De aandacht die er in de vorige conferentie was voor de gevolgen van de urbanisatie, is in deze conferentie niet terug te vinden. Naast de analyses op bovengenoemde gebieden was er nog een artikel van Ditrich Deneche dat inzicht geeft in de ontwikkelingen in de aardappelteelt in de 17^e en 18^e eeuw. In een stuk van Cay Lienau wordt het vraagstuk van standaardisering van de terminologie van agrarisch-geografische termen besproken.

De traditionele geografie heeft nog altijd de overhand. Deze is ook in deze conferentie aanwezig. Toch wordt, net als in de vorige conferentie, de kwantitatieve geografie niet genegeerd. Twee artikelen kaarten methodes aan om in het ene geval de afstand relaties van de verspreiding van de agrarische nederzettingen in de Middeleeuwen in Denemarken te verklaren en in het andere geval om de ontwikkeling in akkerpatronen in Vlaanderen in de 16^e en 17^e eeuw te kunnen bepalen.

Besproken gebieden:

Thuringen en laag Frankenland, Oost-Ierland, noordoost Utrecht, Denemarken, centraal-Europa, Goms vallei, Vlaanderen, noordoost Polen, Ardennen nabij Luik, Portugal, Elzas, Lotharingen

Conferentie van 1973 in Perugia

Organisator: Henri Desplanques
Titel: I paesaggi rurali Europei
Aantal deelnemers:

Geen cijfers en gegevens beschikbaar

Het is de eerste conferentie gehouden in het Mediterrane gebied. In veel van de artikelen is een verschuiving te zien in de behandelde onderwerpen. De aandacht wordt steeds meer gericht het heden. (Helmfrid, 2004)

Conferentie van 1975 in Warschau

Organisator: Maria Kielczewska-Zaleska, M. Jerzy Grzeszek & Teresa Lijewska
Titel: Rural landscape and settlement evolution in Europe
Aantal deelnemers: 107

Tijdens de conferentie in Polen stonden de behandeling van nederzettingen en van het landschap in het landelijk gebied centraal. De titel laat al vermoeden dat vooral de oorzaken van ontwikkelingen in het landelijk gebied worden toegelicht. In 18 artikelen vormen nederzettingen het punt van discussie. In sommige gevallen worden de patronen beschreven. In twee andere artikelen hebben ze meer aandacht voor de planning van die dorpen, zoals het artikel van Viggo Hanssen over de mogelijke planning van de Green Villages in Denemarken. Ook diverse veldpatronen komen aan bod. Het ontstaan van het twee- en het drieslagstelsel in Engeland wordt door Fox besproken en de ontwikkelingen in de mijnbouw worden twee keer genoemd, zoals in het artikel van Meelli en Perari waarin de invloed van de mechanisatie op het grondgebruik in de mijnbouw wordt toegelicht. Verschillende soorten landgebruik komen dus aan bod.

Deze conferentie is in grote mate gericht op de achterliggende redenen van ontwikkelingen in het landelijk gebied. De meeste artikelen hebben een beschrijvend karakter. Er is slechts één artikel dat een methode naar voren brengt. Ook deze conferentie is daardoor duidelijk traditioneel georiënteerd.

Besproken gebieden:

Umbria, Alpen, zuiden Zweden, Ierland, zuid Polen, Engeland, laag- en midden België, Polen, Vlaanderen, Bretagne, Frankfurt am Main, Zweden, Denemarken, Franconia, Mazovie, Brandebourg, Duitsland, Warschau en Wilanow, Umbrië, Apenijnen, Pommeren, Podolië en Noorwegen

Conferentie van 1977 in Rennes

Organisator: Piere Flatres
Titel: Paysages ruraux européens
Aantal deelnemers:

Geen cijfers en literatuur beschikbaar

Het aantal deelnemers aan deze conferentie en de daarop volgende was veel minder dan in de voorgaande jaren. De oorzaak hiervan was de oprichting van 'Arbeitskreis für genetische Siedlungsforschung in Mitteleuropa'. Dit genootschap richtte zich tevens op historisch geografisch onderzoek.

Conferentie van 1979 in Roskilde

Organisator: Karl-Erik Frandsen, Sven Gissel & Viggo Hansen
Titel:
Aantal deelnemers:

Geen cijfers en gegevens beschikbaar

Conferentie van 1981 in Durham

Organisator: B.K. Roberts & R.E. Glasscock

Titel: Villages, fields and frontiers
Studies in the European rural settlement in the Medieval and early
Modern periods

Aantal deelnemers: 54

De behandelde onderwerpen zijn onderverdeeld in drie categorieën: nederzettingen, nederzettingen en akkers en grensgebieden. Dit is ook de indeling die vanuit de titel van de conferentie verwacht zou worden. Ook wordt er in de titel al aangegeven welke tijdsperiodes er voornamelijk behandeld worden, de Middeleeuwen en de Vroeg Moderne tijd.

Dat er veel nederzettingsanalyses, nederzettingspatronen en vergelijkingen tussen nederzettingen in de conferentie zijn opgenomen, blijkt uit het aantal artikelen dat geheel of deels hierover gaat. Ruim twintig van de in totaal 28 artikelen beslaan dit onderwerp. Verder komt de morfologie van het landschap aan bod. Zo legt Nitz de connectie tussen diverse morfologische componenten van een nederzetting in ontwikkeling. Ook worden de kavelpatronen in verband gebracht met de fysisch geografische kenmerken. Deze fysisch-deterministische werkwijze is een vrij nieuwe invalshoek voor de conferenties. In zes artikelen is deze denkwijze terug te zien, terwijl het in vorige conferenties zijn maximum bij twee of minder haalde.

In het derde deel worden grensgebieden besproken. Unwin beschrijft de identiteitsverandering van het grensgebied tussen Nottinghamshire en Derbyshire en toont Sereno aan welke ontwikkelingen er toe hebben bijgedragen dat het grensgebied van de West-Italiaanse Alpen zo dun bevolkt is. De verschillende karakteristieken van grensgebieden worden in elf artikelen belicht.

Verder worden er in meerdere artikelen de economische kant belicht. De ontwikkeling van verschillende soorten industrie, zoals kolenmijnen, wordt in dit kader behandeld.

Voornamelijk in het eerste deel van de conferentie komen nog redelijk wat traditionele nederzettingsbeschrijvingen aan de orde. Veel meer dan in andere conferenties wordt er gezocht naar de ontwikkelingen die tot nederzettingspatronen hebben geleid. Met name aan de hand van bijvoorbeeld de geomorfologische omstandigheden en sociaal economische factoren.

Ook de kwantitatieve benadering wordt niet geheel genegeerd. Het is wel slechts één artikel dat een methodische werkwijze toelicht.

Besproken gebieden:

Wharram Percy, Durham, Nederland, Drenthe, Rusland, Lotharingen, Falster eiland, Dublin, Wales, regio rivieren Leine en Weser, lage Rijnvlakte, Silezië en Pommeren, Barknåre, Oost-Jutland, Vlaanderen, Centraal-Zweden, Halle, west-Italiaanse Alpen, Scandinavië, Nottinghamshire en Derbyshire, Noordwest Canada, Hessen

Conferentie van 1985 in Radstede en Hagen

Organisator: Hans-Jürgen Nitz

Titel: ‘The medieval and early-modern rural landscape of Europe under the impact of the commercial economy’

Aantal deelnemers: 47

Tijdens deze conferentie in Duitsland stonden twee thema's centraal die ieder weer onderverdeeld waren in verschillende deelonderwerpen. Het eerste thema dat behandeld wordt gaat over de ontwikkelingen in de Middeleeuwse landelijke nederzettingen die zijn voortgekomen uit andere belangen dan die van de landbouw.

Het tweede thema is gerelateerd aan het eerste thema. De periode van de besproken ontwikkelingen en het uitgangspunt zijn wel anders. Het gaat bij dit thema om de veranderingen in de bestaande agrarische elementen en het ontstaan van nieuwe structuren van de 16^e tot de 18^e eeuw onder invloed van de economie en het beleid van de absolute staat. Uit de titels van de thema's en die van de deelonderwerpen die in de inhoudsopgave staan vermeld, wordt de suggestie gewekt dat deze conferentie zijn aandacht op een voor de conferentie betrekkelijk nieuw gebied gaat vestigen. De invloed van de staat en de economie op de ontwikkelingen in het platteland werd namelijk belicht.

Verder blijkt uit de titel van de conferentie dat de meeste artikelen op de periode van de Middeleeuwen en de Vroege Moderne tijd betrekking hebben.

De thema's blijken ook echt naar voren te komen in de behandelde artikelen. Zo wordt de invloed van het kapitalisme besproken door Butlin in een artikel over de veranderingen in het landelijk gebied onder invloed van dit kapitalisme. In totaal zijn er vier artikelen waar de beleidsmatige kant van de agrarische ontwikkelingen naar voren wordt gebracht en wordt er in flink wat stukken aandacht besteed aan het belang van de economische kant van het landelijk gebied. Zo heeft Jones het over het Middeleeuwse beleid in de ruimtelijke organisatie van nederzettingssystemen en beschrijft Chapman welke economische motieven er achter de enclosure beweging in Engeland zitten.

Vooraf bij de bespreking van het tweede thema komt de nadruk op de economische kant van de ontwikkelingen in het landschap te liggen. Ook is er een aantal artikelen die de impact van de industrie bespreken.

De titel van de conferentie komt ten goede aan de inhoud van de conferentie. Nog steeds worden er veel nederzettingen besproken, maar vanuit een meer economisch en beleidsmatig oogpunt. De conferentie heeft dus ook hier een traditionele invalshoek, maar neigt ook meer naar de radicale geografie: de stroming die ontwikkelingen vanuit de Marxistische denkwijze benadert. Kortom, ontwikkelingen in het landschap koppelen aan de werking van het kapitalistische systeem.

Besproken gebieden

Noordwest Wales, Zweden, Groot-Brittannië, Noord-Brabant, Vlaanderen, Westfalen en Padenborn, Nottinghamshire, Lombardije, noordwest Duitsland, Lotharingen, hoog Silezië, Denemarken, midden Duitsland, midden Frankrijk, Nederland

Conferentie van 1987 in Stockholm

Organisator: Ulf Sporrong

Titel: The transformation of rural society, economy and landscape

Aantal deelnemers: ± 80

Tijdens deze conferentie mochten de deelnemers artikelen inzenden die aansluiting vonden met één van de drie behandelde thema's. De thema's waren:

- De veranderingen van de agrarische gemeenschap, economie en landschap tijdens het eerste millennium na Christus.
- De herkomst en vroege ontwikkelingen van de open fields in diverse plaatsen en perioden in Europa.
- De invloed van de industrialisatie en urbanisatie op de landelijke ontwikkelingen in de 19^e en 20^e eeuw.

In de introductie geeft Ulf Sporrong aan dat er een verbreding in de onderwerpen van de conferenties waar te nemen valt vanaf de ontmoeting in 1979.

Onder het eerste thema zijn een tweetal stukken opgenomen die de ontwikkelingen uit de Late IJzertijd en de Middeleeuwen in nederzettingen bespreken. Ook veranderingen in de landschappelijke structuur en de verbouwde gewassen komen aan bod.

Bij de bespreking van het tweede thema worden veldstructuren uit onder andere Zwitserland, Engeland, Duitsland, Nederland en Polen besproken. Enkele voorbeelden zijn de open fields, het twee- en drieveldssysteem en langgerekte kavelpatronen. Ze geven niet alleen puur beschrijvingen van deze veldpatronen, maar een viertal artikelen zijn ook op zoek gegaan naar de redenen voor die structuren. Zo bespreekt S.A. Fox de invloed die de ecologie en sociale relaties van het gebied kon hebben op veranderingen in de landelijke structuur.

Het derde thema is gericht op een onderwerp dat nog maar weinig belicht is geweest tijdens de conferenties. Een duidelijke opkomst in de interesse in de impact die de industrialisatie en urbanisatie hebben gehad op het landelijk gebied. Maar liefst twaalf artikelen gaan hierop in. František Dudek beschrijft bijvoorbeeld de invloed die de industrieën gehad hebben op de landbouwgebieden in Tsjechië.

Vooraf het derde thema laat het duidelijkst de verbreding in onderwerpen in de PECSRL zien. De nederzettingsbeschrijvingen vormen nog steeds een belangrijk deel van de behandelde onderwerpen, maar een verschuiving naar meer richtingen is goed waar te nemen.

Besproken gebieden

Schotland, zuid Scandinavië, Duitsland, Hessen, Ålandeilanden, Zwitserland, Engeland, Limburg, West Pommeren, Drenthe, Matsdal/Zweden, Tsjechië, noord Polen, Noord-Ierland, midden Noorwegen, noord Zweden, Poitou-Charentes, Slovenië, Noord-Brabant

Conferentie van 1990 in Baarn en Gent

Organisator: Antoon Verhoeve & Jelier.A.J. Vervloet

Titel: The transformation of the European rural landscape: methodological issues and agrarian change.

Aantal deelnemers:

In zijn introductie uit Jelier Vervloet zijn opinie over de houding van de historisch geograaf. Hij vindt dat deze wetenschap zich niet passief op moet stellen, maar zich moet voegen in de discussie over de toekomst van het culturele landschap. Daarnaast spreekt hij zijn waardering uit voor de inbreng van Dr. Nitz die structuren in het culturele landschap probeert te verklaren door het gebruik van diverse modellen van bijvoorbeeld Wallerstein en Von Thünen. Uit de introductie blijkt dat voornamelijk de dekzandgebieden, de gebieden boven zeeniveau aan bod zullen komen.

Twee thema's staan centraal:

- de ontwikkeling in methode in de landschaps- en nederzettingsevolutie te onderkennen
- de herstructurering van het agrarische landschap van 1700-1914

Beide thema's zijn in aantal artikelen ongeveer gelijk vertegenwoordigd. In totaal worden er 33 papers behandeld. Vooral onder het eerste thema worden er behoorlijk wat methodes en modellen naar voren gebracht. Een aantal voorbeelden hiervan zijn de beschrijving van Egli over de toepassing van de cross-section methode, een evaluatie van Theo Spek op diverse methodes om plaggen gronden te dateren en Chris de Bont bespreekt een model om de vroeg-middeleeuwse locaties van nederzettingen in de provincie Noord-Brabant te bepalen. Er wordt dus inzicht gegeven in diverse manieren om landschappelijk onderzoek uit te voeren.

Onder het tweede thema staan vooral veranderingen in het landschap centraal. Het gaat hierbij voornamelijk over de veranderingen in de structuur van nederzettingen, veldpatronen en landgebruik. In sommige artikelen wordt er alleen een beschrijving van de veranderingen gegeven, in andere worden de oorzaken van die veranderingen genoemd en ook een aantal artikelen gaan in op de gevolgen van die veranderingen. Halina Szulc geeft een beschrijving van ontwikkelingen in de nederzettingen in Polen, Paul H.M. Thissen beschrijft de politieke en religieuze invloed op verschillende typen ontginningslandschappen en Peter Burggraaff gaat in op de gevolgen die de herverdeling van het land in het gebied van de Eifel heeft gehad.

Tijdens deze conferentie komen beide thema's in de artikelen duidelijk naar voren. De papers van het tweede thema zijn voornamelijk beschrijvend. Ze volgen hierbij de werkwijze van de traditionele geografie. Het eerste thema daarentegen laat duidelijk de toenemende interesse in methodes en modellen voor de historische geografie zien. Het gedachtegoed van de kwantitatieve geografie komt hier meer naar voren. Deze conferentie is door de meer kwantitatieve focus behoorlijk vernieuwend voor de PECSRL.

Besproken gebieden:

Noord-Brabant, Zwitserland, Polen, Zeeland, Åland, Nederland, Wales, Frankrijk, Parijs, Noordelijke en Westelijke delen van Europa, Eifel, noordoost Cambridgeshire, Denemarken, oost Pruisen, Overijssel, Beieren, Ierland, Oldenburg, Beneden Frankenland, Midden Zweden

Conferentie van 1992 in Lyon

Organisator: René Lebeau

Titel: L'avenir des paysages ruraux Européens
Entre gestion des heritages et dynamique du changement

Aantal deelnemers:

Deze conferentie kenmerkte zich door drie thema's:

- Het landelijke landschap, sociaal-cultureel erfgoed
- De landelijke landschappen en de dynamiek door veranderingen
- De politiek met betrekking op het landelijk gebied

Uit deze thema's blijkt dat de focus van de PECSRL zich verder uitbreidt. Het meest opvallende onderwerp tijdens deze conferentie is het laatste politiek georiënteerde thema. In geen van de voorgaande conferenties stond dit thema centraal.

Opvallend is dat het aantal artikelen over nederzettingsspatronen en veldpatronen relatief beperkt vertegenwoordigd is. In slechts tien van de 41 artikelen worden deze onderwerpen behandeld. Wel worden er veel gebiedsbeschrijvingen gegeven. Zo wordt er door Tina Peil een gebiedsanalyse gegeven van enkele Estse eilanden. In een aantal gevallen worden structuren in het landschap verklaard aan de hand van de morfologie van het desbetreffende gebied. Verder speelt de identiteit en ethiek van het landelijk gebied een rol. George Römhild bespreekt een mijngebied waarin de oude industrie niet genegeerd wordt, maar zichtbaar gelaten wordt in het landschap.

In het tweede thema staan veranderingen in het landschap centraal. Een aantal artikelen bespreken de veranderingen die tot stand zijn gekomen door de industrialisatie. Ook wordt door Tim Unwin de invloed van het toerisme genoemd. Bij de besproken veranderingen wordt tevens de economische situatie van sommige gebieden bekeken. Zo brengt Paul Perceveaux de economische achteruitgang in het berggebied Valromcy in beeld.

Het derde thema belicht zoals eerder genoemd een vrij nieuwe richting voor de onderwerpen die besproken zijn tijdens de permanent conference. Het beleid over het landelijk gebied wordt besproken in het artikel van Katrina Rønningen, waarin een beschouwing wordt gedaan naar het beleid van diverse landen en met behulp daarvan mogelijke verbeteringen voor het beleid in Noorwegen wordt gezocht.

De planning in het landelijk gebied wordt ook ter sprake gesteld.

Veel artikelen van deze conferentie hebben nog een erg traditioneel karakter. Maar de invloeden van de ontwikkelingen in de geografie zijn wel merkbaar. Meer aandacht komt er voor de toekomst van het landelijk gebied en welke elementen hierbij van waarde zijn. Deze benoeming van de ethiek en identiteit van het landschap vallen meer onder de stroming van de behaviorale geografie.

Besproken gebieden:

Engeland, Zuid Zweden, eilanden van Estland, veengebieden in Nederland, Oost Duitsland, Falster/Denemarken, grensgebied Oostenrijk, Duitsland en Tsjechoslowakije, de Jura, Ierland, Lapland, Vlaanderen, Polen, Frankrijk, Saksen, Spaans Gallicia, Portugal, Noord Beieren, Noordwest Zwitserland, Belledonne, Valromcy, Zuid Champagne, Thônes, zuidwest Frankrijk, West Duitsland, Zuidwest en Zuidoost Noorwegen, Zweden, Nederland, Alpen

Conferentie van 1994 in Turijn

Organisator: Paola Sereno

Titel: Rural landscape between state and local communities in Europe. Past and present.

Aantal deelnemers:

In de introductie van deze conferentie wordt beweerd dat deze ontmoeting meer in zal gaan op processen die hebben plaatsgevonden in het landschap dan op de landschapsvormen. Daarbij zal er veel aandacht zijn voor de relatie tussen landschapsvormen en de besluitvorming. Een bredere oriëntatie op het landschap is het resultaat.

Een andere bewering die in de introductie gedaan wordt, is dat de conferentie meer inspeelt op de aandacht en het belang die de huidige maatschappij heeft ontwikkeld voor landschapsbehoud en bescherming, kortom op het belang van de historische geografie in de landschapsplanning.

De conferentie bestaat uit 7 onderdelen, waarbij per onderdeel drie tot vijf artikelen worden besproken. Er worden hierdoor redelijk diverse onderwerpen behandeld. In de eerste twee delen komt onder meer de voedselproductie aan bod. De invloed die de productie heeft op het landschap en welke gevolgen de urbanisatie heeft voor de voedselproductie. Verschillende landbouwsystemen komen aan bod en ook de coöperatie van boeren woonachtig in verschillende dorpen.

Het derde onderdeel gaat in op de gemeenschappelijke gronden van verschillende regio's in Nederland en Frankrijk. Verschillende landgebruiksvormen komen aan bod, maar ook het beheer van die gronden en welke invloed veranderingen in de regelgeving hebben op dat beheer.

Het vierde onderdeel speelt op dit laatste onderwerp verder in. Het gaat over de regelgeving en organisatie van landelijke gebieden. De rol van de staat en de politieke en economische invloed op de ontginning van gebieden worden hier behandeld. Butlin beschrijft in een artikel de rol van de staat in de opzet en de ontwikkeling van drainagestelsels in Engeland in de zeventiende eeuw.

Het vijfde thema gaat in op nederzettingenpatronen en de sociale patronen in het landbezit. Verschillende typen agrarische nederzettingen in Polen worden besproken. Sylvia Sceliger bespreekt de rol die vrouwen in het landbezit in Engeland innamen.

Het zesde en zevende onderdeel hebben een iets ander karakter dan de beschrijvende eerste zes onderdelen. Het zesde onderdeel brengt in een artikel een algemeen beeld naar voren wat het belang van de historische geografie is voor de landschapsplanning in de toekomst. Het gaat over historische landschappen en hun planning. Ook wordt er een voorbeeld door Alma Bianchetti gegeven waarbij deze planning helemaal mis is gegaan.

In het laatste onderdeel worden verschillende theorieën en methodes voor landschapsanalyse besproken. Bijvoorbeeld een methode om vroegere landschappen te reconstrueren.

De conferentie had een erg divers karakter. Beschrijvingen over gebieden en hun landgebruik en veld- en nederzettingenpatronen komen aan bod, maar ook de planning en beheer van het landelijk gebied neemt een belangrijke plek in. Daarnaast is de kwantitatieve en behaviorale geografie vertegenwoordigd door een aantal artikelen die op zoek gaan naar algemeen geldende theorieën en methoden.

Besproken gebieden

Frankrijk, Italië, Engeland, Zweden, Nederland, Toscane, Noord-Brabant, Toulouse, Finland, Polen, Nederland, Ierland, Italiaanse Alpen

Conferentie van 1996 in Dublin

Organisator: Frederick H.A. Aalen en Mark Hennessy

Titel:

Aantal deelnemers:

De uitgave van deze 17^e conferentie in Dublin kwam later uit dan gewoonlijk. Een echte titel is aan de conferentie niet gegeven, maar de behandelde artikelen zijn onderverdeeld in drie thema's:

- Etniciteit in het landschap
- Veranderingen in perceptie en gebruik van agrarische bronnen
- Theoretische en methodologische aspecten van landschappelijk onderzoek

Het tweede thema is hierbij met 11 artikelen van de 19 het ruimst vertegenwoordigd.

Het eerste thema behandelt de etniciteit die terug te vinden is in het landschap. De invloed van de Finnen in de organisatie van de Zweedse nederzettingen komt aan bod. Ook worden de invloeden van de Noren op de Schotse eilanden en eilanden van Estland behandeld. En wordt de verspreiding van de Finse sauna in Noorwegen besproken.

In het tweede thema staat de dynamiek van het landschap centraal. Het gaat voornamelijk over veranderingen die door bepaalde ontwikkelingen zijn ontstaan. De invloeden die tijdens deze conferentie besproken zijn, zijn bijvoorbeeld bevolkingsgroei, politieke veranderingen, en economische belangen. Veranderingen in het landschap staan dus duidelijk centraal, hetzij in de perceptie van het landschap, hetzij in het gebruik van het land. De inzendingen passen goed onder het gegeven thema.

Onder het derde thema worden vier onderwerpen besproken. Drie van de vier artikelen behandelen de waarde van de ontwikkeling van semi-natuurwaarden in het landschap. Johan Meeus doet dit voor het Groene Hart in Nederland, Johannes Renes bespreekt de ontwikkeling van semi-natuurlijke ecosystemen op vroegere landbouwgronden in Nederland. Olsson en Bele benadrukken het belang van historische besef voor behoud van de biodiversiteit in het landschap.

Tijdens deze conferentie kwam een diversiteit van onderwerpen voor. De benaming van de drie thema's geven de inhoud van de behandelde onderwerpen goed weer. Er zijn maar weinig artikelen die het karakter van de inhoud van de vroegere conferenties weerspiegelen; namelijk de behandeling van nederzettingen- en veldpatronen. Meer aandacht is er voor de veranderingen die in het landschap plaats vinden en welke ontwikkelingen bijdragen tot die veranderingen. De ecologie neemt ook een belangrijkere plaats in.

Aangezien de artikelen niet alleen gebieden beschrijven, maar ook op zoek zijn naar oorzaken, gevolgen en fasen van veranderingen in het landschap, ligt deze conferentie tussen het nomothetische en idiografische in. Idiografisch vanwege de beschrijvingen, en nomothetisch door de artikelen die wetmatigheden zoeken waardoor veranderingen verklaard kunnen worden.

Besproken gebieden:

Noord Zweden, Orkney eilanden, Shetland, noord Noorwegen, eilanden van Estland, Hampshire, Noorwegen, Faroe eilanden, Zuid Brittannië, Nederland, Atlantisch Iberia, zuid Frankrijk, Slovenië, Wales

Conferentie van 1998 in Røros en Trondheim

Organisator: Michael Jones

Titel: Shaping the land

Aantal deelnemers:

De introductie in het Norsk Geografisk Tidsskrift Norwegian Journal of geography waarin de artikelen van de conferentie zijn opgenomen legt de nadruk op het interdisciplinaire karakter van de PECSRL. Zowel de geografische, ecologische als de historische kant van het Europese landschap zou aan de orde komen, zowel besproken uit het oogpunt van de sociale wetenschappen als vanuit de natuurwetenschappen.

Drie thema's werden behandeld:

- De relevantie van onderzoek naar veranderingen in het historisch landschap voor landschapsmanagement – hulpmiddel of kritiek?
- De rol van het landschap in het vormen van de nationale en regionale identiteit.
- De toekomst van het verleden.

Tijdens het eerste thema komen in vijf artikelen diverse inzichten op het belang van onderzoek naar het historische landschap voor het management van het landschap aan bod. Meerdere van deze artikelen benadrukken het belang van een multidisciplinaire benadering van het landschap. Gunilla A. Olsson toont in haar artikel aan dat het besef van de relaties tussen landschap, biologische gemeenschappen en populaties en de invloed van de mens belangrijk is om beslissingen over behoud in het landschap te nemen. Daugstad en Grytli geven een voorbeeld van een multidisciplinair onderzoek. Samen met de andere artikelen geven deze artikelen een inzicht in de waarde die een multidisciplinaire werkwijze kan hebben.

Het tweede thema behandelt de rol van het landschap voor de identiteitsvorming van een gebied. Sörlin beweert in zijn artikel dat het van belang is om de verschillende historische en culturele processen die in het landschap hebben plaatsgevonden te begrijpen. Alleen dan kun je de betekenis van het landschap doorgronden.

Twee andere artikelen gaan over de vorming van de identiteit en door welke factoren die identiteit kan veranderen.

Onder het derde thema worden diverse inzichten gegeven in de rol die de geschiedenis en ecologie van het Europese landschap in de toekomst zal hebben. Vooral de houding van mensen ten opzichte van het landschap wordt behandeld. Siri Aasbø benadrukt bijvoorbeeld het belang om met je hart in plaats van met je ratio te handelen in het landschap.

Daarnaast worden er door Palang en Kaur verschillende scenario's gegeven waarmee toekomstige ontwikkelingen in het landschap voorspeld zouden kunnen worden.

Opvallend aan deze conferentie is dat er geen beschrijvende artikelen over nederzettingen of veldpatronen te vinden zijn. De meeste artikelen presenteren meer een gedachteveld dan dat ze betrekking hebben op een specifiek gebied. Meer aandacht is er voor het beheer van het landelijk gebied en voor het belang van de ecologie. Ook vormt de identiteit van het landschap een belangrijke rol in deze conferentie. De onderwerpen neigen meer naar het interesseveld van de behaviorale geografie.

Besproken gebieden:

Engeland, centraal Noorwegen, oost Europa, Letland, Aasbø, Estland, Noorwegen

Conferentie van 2000 in Londen

Organisator: Tim Unwin

Titel: European Landscapes: from mountain to sea

Aantal deelnemers:

Tijdens deze conferentie lag de aandacht bij drie verschillende soorten landschappen. Dit doen de titels van de thema's in ieder geval wel vermoeden. De thema's waren:

- Kust en moeras landschappen
- Bovenland en berglandschappen
- Symbolische 'wildscapes'

De kustgebieden en berggebieden komen voornamelijk aan bod. Onder het eerste thema worden redelijk wat gebieden van het laaggelegen Nederland en Engeland besproken, maar het zijn vooral de landen uit Oost Europa, zoals Zweden, Rusland, Estland en Letland die behandeld worden. De gevolgen die de ligging langs de kust heeft voor het landgebruik staan veelal centraal.

Bij het tweede thema zijn wat minder artikelen opgenomen. Deze artikelen geven vooral beschrijvingen van hoger gelegen gebieden. Er is aandacht voor de ecologie, het beleid, het landgebruik en de veldpatronen.

Het derde thema bevat weinig artikelen waarin echt een gebiedsbeschrijving gegeven wordt. Het zijn meer algemene opvattingen over de symboliek en ethiek in het landschap. Er worden verschillende ethische theorieën naar voren gebracht en de invloed van het ethisch besef op de waardering voor het landschap wordt nader beschouwd.

Opvallend tijdens deze conferentie is de aandacht die er is voor de identiteit en ethiek van het landschap. Zo wordt in een artikel van Sooväli, Palang en Külvik de rol van het Estse landschap voor de identiteit van Estland besproken en heeft Edmunds V Bunkše het over het gebrek aan ethisch besef van de Letten voor hun landschap.

Het karakter van de conferentie heeft door zijn grote interesse in de ethiek en identiteit van het landschap een meer idiografisch karakter. Onderwerpen worden behandeld die sterk neigen naar de behaviorale denkwijzen in de geografie. Maar daarnaast worden er ook nog veel beschrijvingen gegeven van het landgebruik in bepaalde gebieden en komen mondjesmaat de nederzettingpatronen en veldpatronen ook nog naar voren.

Besproken gebieden

Nederland, Polen, Engeland, België, Estland, Rusland, Litouwen, Zweden, Denemarken, Duitsland, Noorwegen, Letland

Conferentie van 2002 in Tartu

Organisator: Hannes Palang, Helen Sooväli, Marc Antrop & Gunhild Setten
Titel: European rural landscapes: Persistence and change in a globalising environment

Aantal deelnemers:

Deze conferentie heeft net als de overige conferenties het doel om een beter inzicht te bieden op het agrarische landschap van Europa. In de inleiding wordt beweerd dat dit tijdens deze conferentie zal gebeuren aan de hand van een interdisciplinaire benaderingswijze.

Vier thema's stonden centraal:

- de toekomst van agrarische landschappen
- de ecologie van agrarische landschappen
- de taal van agrarische landschappen
- lessen uit het verleden: landschappelijke veranderingen als drager van toekomstige strategieën.

Veel artikelen werden er behandeld en waren erg divers in hun onderwerpen. Opvallend is dat andere disciplines duidelijk hun intrede hebben gedaan in de PECSRL. Ecologie, beheer, planning, en natuurlijk nog de historische geografie zijn een greep uit de disciplines die aan bod komen.

De thema's komen goed aan bod. Er wordt gesproken over de toekomst van het landelijk gebied en hoe deze toekomst met verschillende methodes te voorspellen is. Gekeken wordt naar ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden en welke wending de ontwikkelingen in de toekomst waarschijnlijk zullen nemen. Hierbij worden ook de geografische, economische en sociale gevolgen van die ontwikkelingen in beschouwing genomen.

Het besef dat er in het agrarische landschap veel ecologische waarden aanwezig zijn wordt besproken onder het tweede thema. Een artikel gaat bijvoorbeeld in op de impact die ongecontroleerde natuurontwikkeling kan hebben op de landschappelijke diversiteit en soortenrijkdom en welk gevolg dit heeft voor de perceptie van de bevolking en toeristen.

Hier belanden we aan bij het derde thema, de taal van het agrarische landschap. Opvallend veel artikelen gaan in op de perceptie van het landelijk gebied. Gekeken wordt naar de waarneming van bewoners van het gebied zelf, maar ook naar de perceptie van toeristen. In twee van deze artikelen wordt zelfs een vraagteken gesteld bij het idee dat landschap op een wetenschappelijke manier te verklaren is. De perceptie van een landschap zou namelijk erg subjectief en persoonlijk zijn.

Onder het vierde thema worden enkele artikelen behandeld die ingaan op de wijze waarop omgegaan zou moeten worden met de historie van het landschap. Het landschap bestaat uit veranderingen door de tijd heen, dit thema gaat in op hoe in de toekomst deze veranderingen op bij het landschap passende wijze voortgezet kan worden. Een voorbeeld wordt door Vervloet, Nijman en Somsen gegeven over hoe een historisch waardevolle verdedigingslinie in Nederland op een vernieuwde wijze zichtbaar en nuttig gemaakt kan worden in het landschap.

Naast deze vier thema's komt een onderwerp aan bod dat in de jaren vijftig nog niet eens mogelijk was te behandelen: de toepassing van GIS. De mogelijkheden van dit computerprogramma worden nader bekeken en bekritiseerd.

Veelzijdig en groot opgezet was deze conferentie. De gebieden die behandeld worden bevinden zich veelal in het Scandinavische gebied, maar ook hier zijn meerdere uitzonderingen op. Wat betreft het karakter van de conferentie is van traditionele beschrijvingen bijna geen sprake meer. Meer algemene opvattingen over hoe om te gaan met het landschap komen aan bod. Daarnaast neemt de postmoderne benaderingswijze van het

landschap een duidelijke positie in door veel artikelen die ingaan op de perceptie van het landschap door verschillende soorten mensen.

Besproken gebieden:

Estland, Centraal Polen, Letland, Ierland, de zuidwestelijke Alpen, Zweden, Zuid-Duitsland, Vlaanderen, Nederland, Griekenland, Finland, Engeland, Wales, Oost-Duitsland, Litouwen, Denemarken, Noorwegen

Conferentie van 2004 in Limnos en Lesvos

Organisator: Theano S. Terkenli

Titel: European landscapes and lifestyles

Aantal deelnemers:

De analytische beschrijving die hier van deze conferentie gegeven wordt, is gebaseerd op een globale analyse van de titels van het boek 'European landscapes and lifestyles' en op een meer diepgaandere analyse van de artikelen van een speciale uitgaven van het blad 'Environmental science and policy'.

De bedoeling van deze conferentie was om inzicht te geven in de samenhang van het Europese landschap. Hoe de relaties tussen de natuur en maatschappij in de tijd veranderd zijn. De uniekheid van de grote diversiteit in het Europese landschap staat centraal. Het Mediterrane gebied komt veel aan bod. De conferentie geeft inzicht in het 'Europees verhaal' (European landscapes and lifestyles, introductie)

Zowel het verleden, het heden als de toekomst van het Europese landelijke gebied komen terug in de onderwerpen. De rol die elementen uit het verleden spelen of kunnen spelen in het huidige landschap. Dit komt duidelijk terug in het hoofdstuk dat is gericht op de oudheid van de Grieken en hoe hier mee om te gaan in de toekomst: 'Greek ancient futures'.

In verband met dit verleden en dat dit verleden nog betekenis heeft voor de identiteit van het huidige landschap, vormt de identiteit van het landelijk gebied ook een onderdeel van deze conferentie. Deze identiteit wordt vanuit verschillende perspectieven bekeken; vanuit landschappelijk oogpunt, sociaal oogpunt en op welke manieren bepaalde regio's, zoals het Sloveense Istria, moeite doet om zijn eigen identiteit te behouden.

Naast de oriëntatie op het verleden en hoe het verleden in de toekomst is in te passen, komen ook geheel nieuwe ontwikkelingen die invloed hebben op het landschap aan bod.

Bijvoorbeeld de opkomst van toerisme in bepaalde gebieden, zoals in het Kazimierz landschapspark in Polen, en de migratie van oudere mensen dat zou kunnen leiden tot ontwikkelingen in de perifere gebieden van bepaalde regio's.

Aandacht is er ook voor de normen en waarden van verschillende gemeenschappen en welke invloed die hebben op de ontwikkelingen die wel en niet worden toegestaan in een landschap.

In de uitgave van het blad 'Environmental Science and Policy' wordt de ecologie en de waarden die het traditionele landgebruik en ontwikkelingen in het landschap hebben voor de ecologische rijkdom van een gebied toegelicht. De sociale aspecten die een grote invloed hebben op de ontwikkelingen in het landschap worden hiermee ook in verband gebracht. Zo bespreekt Stenseke in welke mate de biodiversiteit en het toekomstige landgebruik van de semi-natuurlijke graslanden afhangen van onder meer sociale aspecten.

Deze conferentie betekende weer een verdere verruiming voor de PECSRL. Voornamelijk in de besproken gebieden. Het mediterrane gebied is vrij weinig aan bod gekomen in de overige conferenties, maar hier wordt dit gebied uitgebreid besproken.

Ook in de behandelde onderwerpen is deze conferentie erg divers. Traditionele gebiedsbeschrijvingen kwamen in zeer beperkte mate aan bod.

Meer aandacht is er voor de identiteit van een gebied, ontwikkelingen voor de toekomst, het sociale aspect van landschappelijke ontwikkelingen en het management van het landschap.

Besproken gebieden

Griekenland, Kreta, Spanje, Slovenië, Vlaanderen, Italië, Portugal, Letland, Duitsland, Polen, Alpen, Noorwegen, Zweden, Frankrijk, Engeland

Conferentie van 2006 in Berlijn en Brandenburg

Organisator: Karl Martin Born

Titel: European rural future: landscape as an interface

Aantal deelnemers:

De titel van de conferentie geeft al aan welk punt centraal zal staan tijdens de bijeenkomst, namelijk landschap als een raakvlak. Volgens de beschrijving op de website komen er in de besproken artikelen verschillende benaderingen van dit raakvlak naar voren. De diverse raakvlakken tussen verleden en toekomst, tussen mens en natuur, tussen stedelijk en landelijk, tussen cultuur en ruimten en tussen Marx en Bruxelles worden op verschillende wijzen belicht. Het gaat tijdens deze conferentie zowel over de in de ruimte zichtbare raakvlakken tussen bijvoorbeeld stedelijk en landelijk gebied, als ook de in het landschap minder zichtbare economische en sociale interacties die van belang zijn voor ontwikkelingen in het landschap.

In veel artikelen vormt het veranderende landgebruik onderwerp van discussie. Veel landelijke gebieden staan onder druk. Besproken wordt op welke manieren waardevolle landschappen tegen deze druk beschermd kunnen worden en hoe bepaalde nieuwe ontwikkelingen, zoals toerisme ook juist bij kunnen dragen aan een duurzamer gebruik van deze gebieden.

De druk van de stedelijke ontwikkelingen op het landelijk gebied uit zich op veel plaatsen op verschillende manieren. De sociaal-economische verschillen tussen bepaalde gebieden wordt dan ook in een aantal artikelen behandeld.

De conflicten die ontstaan tussen de mens en natuur door de druk die de mens legt op het natuurlijke gebied komen meerdere malen terug tijdens de conferentie. Gekeken wordt naar betere oplossingen voor de relatie tussen het bos en de stad. Het toegepaste management wordt hierbij onder de loep genomen en nieuwe inzichten voor een verbeterd management worden naar voren gebracht.

Maar naast deze onderwerpen over conflicten en oplossingen voor de druk tussen stad en land speelt de beleving van het landschap ook een belangrijk onderdeel van deze conferentie. In meerdere artikelen komt het verschil in perceptie van het landschap tussen inwoners en toeristen aan bod. Ook verschil in waardering voor bepaalde soorten landschappen door de tijd heen en de invloed die de ontwikkelingen in het landschap hebben voor de beleving van de ruimte wordt besproken.

Deze conferentie blijkt een veelzijdig karakter te hebben. Veel soorten ontwikkelingen in het landschap komen aan bod. Geen traditionele veld- of nederzettingsbeschrijvingen worden er gegeven, maar meer aandacht is er voor de betekenis van de geschiedenis in het landschap voor de toekomst. Voornamelijk ontwikkelingen die op het moment plaatsvinden en hun impact voor het landelijk gebied en de perceptie van die gebieden staan centraal. Diverse raakvlakken kwamen aan bod en geven inzicht in verschillende landschappen op in sommige gevallen een interdisciplinaire wijze.

Besproken gebieden

Griekenland, Denemarken, IJsland, Spaanse mediterrane kust, Letland, Noorwegen, Noord-Rusland, Frankrijk, Duitsland, Madrid, Zwitserland, Noordwest Italië, Zweden, Schotland, Finland

Conferentie van 2008 in Lissabon en Óbidos

Organisator: Zoran Roca

Titel: Landscapes, identities and development

Aantal deelnemers: + 300

In september 2008 vindt de 23^e conferentie plaats van de PECSRL. Er is alleen een publicatie met abstracts verschenen en ook op de website zijn de thema's en de doelen van deze bijeenkomst al aangegeven. Vandaar dat ook deze nog te houden conferentie opgenomen is in dit verslag.

Uit de inleiding op de website is het belang van het interdisciplinaire karakter van de conferentie op te maken. De bijeenkomst moet inzicht geven in vele aspecten van het landschap, en in het belang van de historische geografie voor de planning en management van het landelijk gebied in Europa. Daarnaast wordt benadrukt hoe belangrijk het kan zijn om bij ontwikkelingen in het landelijk gebied internationaal georiënteerd te zijn.

De artikelen die ingezonden worden behoren aan te sluiten bij de thema's die van te voren zijn vastgelegd. De thema's zijn als volgt:

- Landschap als een vastgestelde dimensie van gebiedsidentiteiten.
- Landschap als ontwikkelingsvoordelen en hulpmiddelen
- Landschapsgeschiedenis en landschappelijk erfgoed
- Landschappelijk onderzoek en ontwikkelingsplanning en management

Het eerste thema gaat in op het belang van het landschap. Het landschap vormt de setting waaraan herinneringen, emoties, activiteiten, kennis en interesses aan verbonden zijn.

Landschap vormt dus de basis waaraan de identiteit van gebieden gerelateerd zijn.

Het tweede thema gaat in op het bewustzijn van de belangrijkheid van het landschap en dat nieuwe ontwikkelingen in het landschap tegenwoordig bewuster gepland worden, waarbij het landschap goed in acht wordt genomen. Het landschap vormt dus mogelijkheden en middelen voor nieuwe ontwikkelingen.

Het derde thema gaat in op het multidisciplinaire karakter van de conferentie. De verschillende disciplines worden onder de loep genomen en bekeken wordt welke rol deze disciplines in de toekomst zouden moeten innemen. Dat heeft voornamelijk betrekking op de historische geografie.

Het vierde thema probeert meer inzicht te geven in het belang van landschappelijk onderzoek bij planning en management in het landelijk gebied. De meerwaarde van deze transdisciplinaire werkwijze uit zich in veelomvattende inzichten en goede adviezen.

Met deze informatie is het karakter van de conferentie al aardig te bepalen. Vooral het belang van het samenwerken van verschillende disciplines komt naar voren. De conferentie probeert onder ander aan te tonen dat in een wereld waarin de ontwikkelingen zo snel gaan, het landschap een belangrijke positie inneemt.

Literatuur

Literatuur van de conferenties

Aalen, F.A.H. & M. Hennesey (eds) *Proceedings of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape*. Papers from the 17th Session, Trinity College dublin, 1996. Published by the Department of Geography, Trinity College, University of Dublin.

Bethemons, J. (ed.) *L'avenir des paysages ruraux européens: entre gestion des héritages et dynamique du changement*. Colloque de Lyon, 9-13 juin 1992. Université Lumière Lyon 2/Université Jean Moulin Lyon 3 (Laboratoire de Géographie Rhodanienne), Lyon (Collection Les Chemins de la Recherche, No hors série). ISBN 2-909604-09-8 / ISSN 1160-2961.

Buchanan, R.H. , R.A. Butlin and D. McCourt *Fields, farms and settlement in Europe*. Papers presented at a symposium, Belfast, July 12-15, 1971, ed. Ulster Folk and Transport Museum, Cultra Manor, Holywood, Co. Down, 1976, pp.161.

Dussart, F. *L'habitat et les paysages ruraux d'Europe*. Comptes rendus du Symposium tenu à Liège du 29 juin au 5 juillet 1969. *Les Congrès et Colloques de l'Université de Liège*, 58, Université de Liège, 1971, pp.472.

Géographie et histoire agraires, Actes du colloque international organisé par la Faculté de Lettres de l'Université de Nancy (Nancy, 2-7 septembre 1957), in: *Annales de l'Est*, Mémoire no.21, Nancy, 1959, pp.452.

Jäger, H, A. Krenzlin & H. Uhlig *Beiträge zur Genese der Siedlungs- und Agrarlandschaft in Europa*. Rundgespräch vom 4 juli bis 6 juli in Würzburg, in: *Erdkundliches Wissen*, Heft 18. *Geographische Zeitschrift*, Beihefte, Wiesbadenm 1968, pp.211.

Kielczewska-Zaleska, M, J.Grzeszezak & T. Lijewska *L'évolution de l'habitat et des paysages ruraux d'Europe*. Actes de la Conférence tenue à Varsovie en septembre 1975. Polish Academy of Sciences, Institute of Geography and Spatial Organisation, in: *Geographia Polonica*, 38, Warszawa, 1978, pp.304.

Morphogenesis of the agrarian cultural landscape, Papers of the Vadstena symposium at the XIXth International Geographical Congress, August 14-20, 1960, in *Geografiska Annaler*, 43, 1961, 1-32

Nitz, H-J. *The medieval and early-modern rural landscape of Europe under the impact of the commercial economy*. Papers presented at the meeting held at Rastede and Hagen, Federal Republic of Germany, 2-9 September 1985, ed., Department of Geography, University of Göttingen, 1987, pp.328.

Palang, H., M. Antrop & H. Alumae (eds) (2005) Rural landscapes: past processes and future strategies. *Landscape and Urban Planning*, Volume 70, Nr 1-2, p. 1-191 (special issue).

Palang, H., Sooväli, H., Antrop, M. & Setten, G. (eds) 2004: *European Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment*. Boston, Dordrecht, London: Kluwer Academic Publishers.

Plieninger, T., F. Höchtl & Th. Spek (eds) (2006) European rural landscapes: land-use, biodiversity and conservation. *Environmental Science and Policy*, Volume 9, Nr 4 (special issue)

Roberts, B.K. & R.E. Glasscock *Villages, fields and frontiers*. Studies in European rural settlement in the medieval and early modern periods. Papers presented at the meeting of the P.E.C.S.R.L. at Durham and Cambridge, 10-17 September 1981, ed., *British Archaeological Reports, International Series* 185, Oxford, 1983, p.433

Roca, Z., Th. Spek, T. Terkenli, T. Plieninger & F. Höchtl (eds) (2006) *European landscapes and lifestyles. Proceedings of the 21st Session of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape (PECSRL), Myrina and Molyvos, Greece, 25 August - 1 September 2004*. CEGD/Edicoes Universitárias Lusófonas, 2006. Lisbon. (in press)

Sereno, P. & M.L. Sturani (eds) *Rural landscape between State and Local Communities in Europe, Past and Present*. Proceedings of the 16th Session of the Standing European Conference for the Study of the Rural Landscape. Torino 12-16 September 1994. Edizioni dell'Orso. Torino.

Setten, G., T. Semb & R. Torvik (eds) *Shaping the land. Proceedings of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, 18th session in Røros and Trondheim, Norway, September 7th-11th 1998*. Papers from The Department of Geography, University of Trondheim, New Series A, Three Volumes. Trondheim. Selection of papers in Norwegian Journal of Geography, Vol. 53, Nr 2-3.

Sporrong, U *The transformation of rural society, economy and landscape*. Papers from the 1987 meeting of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape, ed., Stockholm University, Department of Human Geography, Meddelanden serie B 71, 1990, pp.326. (Selected papers also published in *Geografiska Annaler*, 70 B, 1988, 1-237)

Unwin, T. & Spek, T. (eds) 2003: *European landscapes: from mountain to sea*. Huma Publishers, Tallinn. 2003. 238 pp

Verhoeve, A, & J.A.J. Vervloet (eds) *The transformation of the European rural landscape: methodological issues and agrarian change 1770-1914*. Wageningen, Winand Staring Centre.

Overige literatuur

Baker, Alan R.H. *Historical Geography and the Study of the European Rural Landscape*, gepubliceerd in *Geografiska Annaler* 70 B (1): p. 5- 16, 1988

Butlin, R.A, *Historical geography: through the gates of space and time*, uitgeverij Arnold te Londen, 1993

Helmrid, S. *The Permanent Conference and the Study of the Rural Landscape: a retrospect*, gepubliceerd in *European Rural Landscapes: Persistence and Change in a Globalising Environment*, 467-482, Kluwer Academic Publishers te Nederland, 2004

Holt-Jensen, A., Engelse vertaling door B. Fullerton *Geography: its history and concepts: a student's guide*, uitgeverij Paul Chapman te Londen, 1988

Pater, de B. & H. van der Wusten *Het geografische huis, de opbouw van een wetenschap*, uitgeverij Coutinho b.v. te Bussum, 1996

Websites

Algemene website van de PECSRL
www.pecsrl.org

Informatie over regionaal geograaf Hettner en algemene informatie over de PECSRL:
www.wikipedia.nl

Informatie over de conferentie van 2004
http://www.aegean.gr/geography/PECSRL2004/conf_descr.html

Informatie over de conferentie van 2008
<http://tercud.ulusofona.pt/PECSRL2008.htm>

Informatie over de conferentie van 2006
<http://www.geog.fu-berlin.de/~pecsrl/index.html>